

SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSIÄ DIAKONIATYÖSTÄ

Kokemuksia ja toivomuksia diakoniayhteistyöstä sosiaalityön näkökulmasta

Wiveca Eklund Opinnäytetyö,
kevät 2016 Diakonia-
ammattikorkeakoulu
Pieksämäki
Hoitotyön koulutusohjelma
Diakonisen hoitotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sairaanhoitaja (AMK) +kirkon
diakoniatyöntekijän virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Eklund, Wiveca. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä diakoniatyöstä. Kokemuksia ja toivomuksia diakoniatyönteistyöstä sosiaalityön näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki, kevät 2016, 52s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma, Diakonisen hoitamisen suuntautumisvaihtoehto, Sairaanhoidaja (AMK) + kirkon diakoniatyön virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoite on selvittää sosiaalityöntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä seurakunnan diakoniatyön kanssa sekä kartoittaa mahdollisia odotuksia ja kehittämisehdotuksia yhteistyön osalta tulevaisuudessa.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla, jotka lähetin sosiaalityöntekijöille pieneen Länsi-Turunmaan kaupunkiin. Tutkimus oli laadultaan kvalitatiivinen. Tutkimuksessa käytetyt aineistot analysoitiin sisällönanalyysillä.

Aineiston perusteella tuli esille, että vain osa sosiaalityöntekijöistä oli tehnyt yhteistyötä diakoniatyöntekijöiden kanssa. Kaikki olivat jossain muodossa olleet yhteydessä heihin. Tutkimus kertoi kaikkien olevan kiinnostuneita yhteistyön kehittämisestä. Yksi syy siihen oli koko ajan pienentyvät rahavarat, niin yhteistyö olisi hyvä siinäkin mielessä, että diakonia voisi täydentää sosiaalitoimen työtä. He olivat myöskin huomanneet, että asiakkaiden kynnys oli matalampi käydä diakoniavastaanotolla kuin tulla sosiaalitoimistoon.

Johtopäätöksien puitteissa yhteistyön kehittäminen koettiin tärkeäksi. Tuloksista tuli esille, etteivät sosiaalityöntekijät tunteneet diakoniatyöntekijöiden työtä riittävän hyvin. Tästä syystä yhteydenpidossa on ollut vaikeuksia. Sen vuoksi olisi hyvä, jos he voisivat tavata vuoden aikana niin, että oppisivat tuntemaan toinen toisensa ja sen kuinka he työskentelevät omalla työalallaan. Silloin yhteistyö onnistuisi paremmin tulevaisuudessa. Sosiaalityöntekijät kokivat työaikansa olevan niin rajoitettua, että se vaatii tapaamisten suunnittelun hyvissä ajoin.

Asiasanat: Kvalitatiivinen tutkimus, sisällönanalyysi, sosiaalityö, diakoniatyö.

ABSTRACT

Wiveca Eklund.” Social workers’ views of diaconal work, how the workers in social services see the cooperation and their wishes of cooperation with diaconal workers”. 52s., 1 liite. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2016. Diakonia University of Applied Sciences, Pieksämäki. Degree program in Nursing, Option in Diakonian Nursing: Degree: Nurse.

The topic of my thesis was social workers' views of diaconal work. The purpose of the thesis was to study social workers' experience of working with the parish diaconal work and to identify any expectations and suggestions with regard to cooperation in the future.

The study was made through questionnaires sent to social workers in a small western city of the Länsi-Turunmaa area. The study was qualitative. Materials used in the study were analyzed with content analysis.

The data revealed that only a part of the social workers have co-operated with the diaconal workers. All had in some way been in contact with them, but all were interested in development of the co-operation. One of the reasons was an increasing decrease of money, and therefore co-operation would be positive since diaconal workers could complement the social work. Social workers have also noticed that customers have a lower threshold to visit the deacon's office than the social service office.

The conclusion was that development of the co-operation is considered important. The results revealed that social workers felt that they didn't know so much about the diaconal workers' way of doing their job. That's why it has been rather difficult to contact them. Because of that it would be positive if they would meet during the year, and get to know one another and their way of working. This would help to build a future of more co-operation. Social workers feel that their time is limited, and that's why it's important to plan the meetings early enough.

Keywords: A qualitative study, content analysis, social work, diaconial work.

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	4
1. JOHDANTO	1
2. OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET	4
3. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	7
3.1 Tarkoitus ja tavoitteet.....	7
3.2 Tutkimuskysymykset	8
4. SUOMALAISEN DIAKONIAN TAUSTAA JA NYKYTILANNE	9
4.1 Diakonian lähtökohdat Suomessa.....	9
4.2 Seurakunnille pakollinen diakonian virka	10
4.3 Diakonian kehitys toisen maailmansodan jälkeen.....	11
4.4 Hyvinvointivaltion kehityksen vaikutus diakoniatyöhön	13
4.5 Hyvinvointivaltiosta suureen lamaan	14
4.6 Diakoniatyö 2000-luvulla.....	15
5. SOSIAALIALAN KEHITYSTÄ SUOMESSA	18
5.1 Vaivahoidosta sosiaaliseen työhön	18
5.2 Sosiaalityön kehitys jatkuu.....	19
5.3 Sosiaalityön nykytilanne	22
6. AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	23
7. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	26
7.1 Paraisten kaupunki.....	27
7.2 Paraisten ruotsinkielinen seurakunta.....	27
8. TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ.....	29
9. TUTKIMUSMENETELMÄT	29
9.1 Aineiston keruu.....	29
9.2 Kvalitatiivinen tutkimus.....	30
9.3 Sisällönanalyysi	31
10. TULOSTEN ANALYYSI JA TULOKSET	32
10.1 Analyysiprosessi.....	32
10.1.1 Yhteistyömuodot sosiaalityöntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden välillä.....	32
10.1.2 Kokemukset yhteistyöstä	33
10.1.3 Yhteistyön kehittäminen muuttuvassa yhteiskunnassa.....	33
10.1.4 Diakoniatyöntekijöiden paikka auttamistyössä sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta	33
10.1.5 Yhteisiä työmuotoja ja työmuotoja, jotka eroavat toisistaan	34

10.1.6 Odotuksia yhteistyöstä tulevaisuudessa	34
11. TULOSTEN TARKASTELUA JA ANALYSOINTI	35
12. TULOKSIEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN	38
13. POHDINTA	40
13.1 Luotettavuus ja eettisyys	40
13.2 Ajatuksiani tämän päivän sosiaali- ja diakoniatyön mahdollisuuksista	40
13.3 Oma oppimiseni.....	42
LÄHTEET	43
LIITE 1: TEEMAKYSYMYKSET	48

1. JOHDANTO

Suomen valtiontalouden tila on maailmanlaajuisen laskusuhdanteen myötä ollut jo usean vuoden ajan huolestuttava, eikä nopeaa talouden nousua ole odotettavissa. Kuntien lähivuosien taloudelliset näkymät ovat vaikeat ja talouden tasapainottaminen vaatii tiukkaa menokuria. Kuntien menoista yli puolet on henkilöstömenoja. Henkilöstömäärän kaavaillaankin pienenevän vuoden 2013 tasoon verrattuna noin 18,000:lla vuoteen 2020 mennessä. (Nikula, 2014.) Työikäisten määrä maassamme vähenee. Tämä ja jatkuva eliniän kasvu asettavat merkittäviä haasteita julkiselle taloudelle huoltosuhteen heikentyessä. (Valtionvarainministeriö, peruspalveluohjelma 2014, 33.)

Vaikean taloustilanteen vaikutukset näkyvät yksilöiden ja perheiden arjessa. Tuloerot ja köyhyys Suomessa ovat kasvaneet. Köyhyysrajan alapuolella elää 13 % suomalaisista. Työttömyys on suurin selittävä tekijä tuloerojen ja köyhyyden lisääntymisessä. Työttömyys on laskusuhdanteen myötä lisääntynyt. Ennusteiden mukaan työmarkkinoiden tilanne tulee pysymään heikkona ainakin parin seuraavan vuoden aikana. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2014.)

Köyhyys on yhteydessä paitsi alhaiseen tulotasoon, myös mm. terveydentilaan, elintapoihin ja alhaiseen asumistasoon. Köyhyys ja sen seuraukset saattavat siirtyä sukupolvelta toiselle. Siksi erityisesti on huolestuttavaa lapsiperheiden suhteellisen köyhyyden nopea kasvaminen. Köyhä lapsuus voi johtaa moniongelmaisuuuteen aikuisuudessa. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2014.)

Syrjäytymisen käsitteellä kuvataan yhteiskunnallisen huono-osaisuuden muotoja. Syrjäytyminen voi olla seurausta mm. työttömyydestä, sairaudesta tai joutumisesta yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolelle. Syrjäytyminen estää ihmisen täysipainoista osallistumista yhteiskunnan eri-toimintoihin. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos, 2014.)

Hyvinvointivaltio on suomalaisen yhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän keskeinen käsite. Hyvinvointivaltiolla on näkökulmasta riippuen eri määritelmiä. Hyvinvointivaltiota voidaan tarkastella institutionaalisesta näkökulmasta, mikäli valtiolla on lainsäädäntöön perustuva, väestön kattava riskiperustainen sosiaaliturvajärjestelmä. Menoperusteisen määritelmän mukaan hyvinvointivaltiosta voidaan puhua silloin, kun puolet julkisista menoista kohdennetaan sosiaaliturvaan. (Saarinen, Taipale & Kainulainen 2013, 29 – 30.)

Hyvinvointi koostuu eri tekijöistä, jotka kaikki vaikuttavat ihmisen jokapäiväiseen elämään. Merkittävimpiä hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. taloudellinen toimeentulo, työ, terveys, asuminen ja sosiaaliset suhteet. (Kautto 2006, 33.)

Palvelu- ja kuntarakenteita ollaan lähivuosina Suomessa muuttamassa. Valtion ja kuntien talouden on katsottu nykyisten rakenteiden varassa olevan kestävämmällä pohjalla. Uusi sosiaalihuoltolaki astuu kokonaisuudessaan voimaan huhtikuussa 2015. Lailla säädetään mm. asiakaskeskeisyydestä ja yhdenvertaisuudesta, sekä yhteistyön parantamisesta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden toimijoiden välillä. Kuntien sosiaalitoimen ja diakoniatyön yhteistyön määrä ja laatu vaihtelevat paikkakunnittain. Yhteistyötä tehdään jo siitäkin syystä, että asiakaskunta on osittain yhteistä. Sosiaalityö on yhteiskunnallinen instituutio, joka on sidoksissa historialliseen aikaan, keskusteluihin ja vallitseviin näkemyksiin. (Juhila 2006, 11.)

Miten sosiaalityön instituutiosta katsoen yhteistyö seurakunnan diakoniatyön kanssa koetaan? Mitä ajatuksia yhteistyö herättää toimintaympäristön muuttuessa, onko yhteistyön määrässä tai laadussa odotettavissa muutoksia tai toivotaanko muutoksia? Mielestäni näitä kysymyksiä on tässä hetkessä tärkeää herättää.

Diakonian ammatilliseen auttamiseen sisältyy tiedollista, emotionaalista, henkistä, hengellistä ja käytännöllistä tukea (Kotisalo 2005, 5-18; Rättyä 2004,). Diakonisen hoitotyön auttamismenetelmät yksilö ja yhteisötasolla ovat esimerkiksi selviytymisen tukeminen, toivon ylläpitäminen, eheyden ja voima-varojen vahvistaminen, terveyteen liittyvä ohjaaminen, vertaistuki, ryhmä-toiminta ja moniammatillinen yhteistyö.

Diakoniatyöntekijä käyttää työssään sielunhoitoa ja hengellisen työn välineitä kuten rukousta, hengellistä kirjallisuutta ja musiikkia. (Rättyä 2009, 161; Kotisalo 2005, 16.). Diakonisen hoitotyön ja kokonaisvaltaisen terveyden edistämisen osaamiselle on tulevaisuudessa entistä enemmän tarvetta, kun palveluiden tarve kasvaa, resurssit vähenevät, ikääntyneiden määrä lisääntyy ja ihmiset haluavat entistä pidempään asua omassa kodissaan (Kinnunen 2009, 253–254).

Diakoniatyöntekijät auttavat erityisesti niitä ihmisiä, joiden hätä on suurin tai jotka ovat jääneet palveluiden ulkopuolelle. Diakonisen avun piireissä olevat ovat muun muassa mielenterveyskuntoutujia, päihdeongelmaisia, vankeja, vammaisia, maahanmuuttajia, sairaita ja heidän omaisiaan, surevia, vanhuksia ja vähävaraisia ihmisiä. Diakoniaprosessi alkaa siitä, että asiakas kokee olevansa avun tarpeessa. (Rättyä 2009, 36; Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 56.)

Se diakonisen työn ydin, mitä toiminnassa välitetään, on Jumalasta lähtöisin oleva rakkaus. Tälle perustalle rakentuva toiminta antaa diakonialle sen oman erityisen leimansa muiden yhteisöjen ja sosiaalisen elämän toimijoiden rinnalla. Julkisuudessa diakoniatyön painopiste on viime vuosina ollut taloudellisessa auttamisessa (Rättyä, 2009). Diakonia- ja yhteiskuntatyön linjaus lähtee siitä, että diakonia- ja yhteiskuntatyö seurakunnassa on nimenomaan yhteisöllisyyden vahvistamisen väline. Tämä mahdollistaa ihmisten kiinnittymistä seurakuntayhteisöön ja on mukana luomassa verkostoja yhteisöllisen toiminnan rakenteiksi myös yhteiskunnassa. Virallisten linjausten lisäksi yhteisöllisyys on yhtenä toimintaan sisäänrakennettuna periaatteena diakoniatyössä. (Hakala 2002, 261 – 262.)

Diakonian eettiset ohjeet painottavat, että diakonian päämääränä tulee olla apua tarvitsevan ihmisen auttaminen. Kulttuuriset ja uskonnolliset ristiriidat eivät saa olla este avun antamiseksi. Avun tulee olla myös ehdollistamatonta. (Diakoniatyön eettiset ohjeet 2001.)

2. OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat: asiakas, diakoniatyö, monialainen yhteistyö, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen, sosiaalityö ja sosiaalityöntekijä.

Asiakkaalla tässä työssä tarkoitetaan sosiaalihuoltolain määritelmää, jonka mukaan asiakas on sosiaalihuoltoa hakeva tai käyttävä taikka tahdostaan riippumatta sen kohteena oleva henkilö (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Diakoniatyön osalta asiakasta ei ole tarkasti määritelty. Kirkkojärjestyksen 4 luvun 3§n mukaan diakonian tarkoituksena on avun antaminen niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (Kirkkojärjestys 1993). Ulla Jokelan väitöskirjassa tutkijan haastattelemat diakoniatyöntekijät olivat määritelleet asiakkaan mm. ihmisen omalla kokemuksella avun tarpeesta iästä tai asemasta riippumatta. Yli puolet Jokelan tutkimukseen osallistuneista diakoniatyöntekijöistä korosti asiakkuudessa eri tavoin syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia. (Jokela 2008, 84.)

Diakoniatyö on kirkkolakiin perustuvaa toimintaa (Kirkkolaki 4 § 1). Kirkkojärjestyksen mukaan jokaisessa seurakunnassa on oltava diakoniatyöntekijä, mutta diakonia kuuluu myös jokaiselle seurakuntalaiselle (Kirkkojärjestys 4 § 3). Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä, (Kirkkojärjestys, osa II, 4 § 3).

Diakoniatyö on yksilöllistä ja yhteisöllistä auttamista. Päämääränä on ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen ja yhteisöllisen välittämisen vahvistaminen.

”Diakoniatyö pyrkii vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteellisiin tekijöihin alueellisella ja valtakunnallisella tasolla tuomalla esiin ihmisten hätää ja luomalla uusia auttamiskäytäntöjä ihmisten avun tarpeeseen”, (Rättyä 2009, 52).

Katja Suominen määrittelee Erik Blennbergin artikkelin ”Diakonia ja diakonian teologia” mukaan diakoniatyön seitsemällä eri tasolla. Näitä ovat: kirkolliset tehtävät, kirkollinen sosiaalinen työ, kirkollinen ja poliittinen vastuu, kirkollinen työ koko ihmisen parhaaksi, kaikkien kristittyjen ihmisten sosiaalinen vastuunkanto, kaikkien ihmisten sosiaalinen ja poliittinen vastuunkanto, ja kaikki maailmassa tapahtuvat rakentavat ja hyvät teot. (Suominen 2008, 9.)

Tässä työssä diakonialla tarkoitetaan ammatillista diakoniatyötä, jossa toimijoina ovat diakonian virassa työskentelevät henkilöt.

Monialainen yhteistyö on uudessa sosiaalihuoltolaissa lakisääteistetty. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan mm. sitä, miten ”sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista”. ”Sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnon alojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden”. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisellä tarkoitetaan hallituksen esitystä eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi maamme jaettaisiin viiteen sosiaali- ja terveystalouteeseen. Sote-alue tekee joka neljäs vuosi järjestämissä päätöksen sosiaali- ja terveystalouksien toteuttamiseksi alueellaan. Palvelujen tuottamisvastuu on pääsääntöisesti kuntayhtymillä. Kunnat osallistuvat sote-alueen kustannusten rahoittamiseen alueen talousarviossa vuosittain määriteltävällä maksulla. Asiakkaiden näkemykset on otettava huomioon mm. järjestämissä päätöksen valmisteluissa ja palveluiden kehittämisessä. Kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävissä ja hallinnossa olevat henkilöt siirtyvät tuottamisvastuussa olevan kuntayhtymän palvelukseen. (Suomen Kuntaliitto, 2014).

Tässä työssä sosiaalityöllä tarkoitetaan uuden sosiaalihuoltolain mukaista määritelmää, jonka mukaan sosiaalityö on asiakas- ja asiantuntijatyötä, ”jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaavan sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitetaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta” (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014).

Sosiaalityöntekijällä tarkoitetaan henkilöä, ”joka täyttää ne kelpoisuusvaatimukset, jotka laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimus edellyttää. Näitä ovat ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistoopinnot sosiaalityössä.” (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, 2005.)

3. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

3.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvailla kunnan sosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyötä tänä päivänä länsisuomalaisessa kunnassa sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta.

Tutkimuskysymyksenä on, millaisia kokemuksia sosiaalityöntekijöillä on yhteistyöstä diakoniatyön kanssa ja mikä on sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan diakoniatyön paikka auttamistyössä?

Tarkoituksena on myös kartoittaa sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja odotuksia yhteistyön osalta toimintaympäristössä, jossa kunnan sosiaaliset resurssit palveluiden tuottamiseen vähenevät ja koko palvelurakenne on uudistumassa. Tutkimuskysymyksenä on, mikä sosiaalityöntekijöiden näkemyksen mukaan on diakoniatyön paikka tulevaisuudessa auttamistyössä? Miten yhteistyötä voitaisiin kehittää muuttuvassa toimintaympäristössä?

Sosiaalityön ja diakoniatyön nykyisen yhteistyön ja tulevaisuuden yhteistyö odotusten vertaamisen kautta voidaan kartoittaa mahdollista muutosta ja näin antaa ehkä myös suuntaviivoja tulevaisuutta varten molemmille osapuolille. Kyselylomakkeen avulla voi antaa sosiaalityöntekijöille mahdollisuuden sanoittaa ajatuksiaan etenkin tulevaisuuden odotusten ja haasteiden osalta.

Edellä kuvatut tavoitteet ovat tärkeitä, koska muutokseen varautuminen, proaktiivisuus, on hedelmällisempi tapa toimia, kuin reaktiivisuus eli vastaaminen muutoksen tuomiin haasteisiin vasta sitten kun, muutos on jo tapahtunut. Haluan opinnäytetyössäni myöskin kartoittaa niitä tekijöitä, jotka tulevaisuudessa mahdollisesti edesauttaisivat sosiaalityöntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden yhteistyön toteutumista. Ongelmien etsimisen sijaan haluan edistää ratkaisukeskeistä toimintatapaa ja myönteisten asenteiden muodostumista haastavista tulevaisuuden näkymistä huolimatta.

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia sosiaalityöntekijöillä on yhteistyöstä diakoniatyöntekijöiden kanssa?
2. Kuinka sosiaalityöntekijät haluaisivat kehittää sosiaalityön ja diakoniatyön yhteistyötä?

4. SUOMALAISEN DIAKONIAN TAUSTAA JA NYKYTILANNE

Seurakuntien vastuulla on ollut köyhäinhoidon perinne, diakonissalaitosten työ ja vastuu kristillisten yhdistysten toiminnasta sosiaalisella alueella. Diakonia alkoi tulla tutuksi Suomessa Diakonialaitosten toiminnan avulla.

Suomeen levisi tieto diakonian kehityksestä Saksasta, Ruotsin ja Venäjän kautta. Vuonna 1838 suomalaisessa lehdessä esiteltiin Kaisverthin diakonialaitos, joka avasi ovensa syksyllä 1836 Saksassa evankelisena opetussairaalana ja sairaanhoitajakouluna. Tästä syystä ryhtyi Suomen lähetyspiiri suunnittelemaan diakonissojen koulutusta 1860-luvun alussa ja omaa sisälähetystyötä. Sisälähetymisen organisoiminen ei onnistunut. Sen takia diakonia alkoi Suomessa kehittyä riippumattomana ja yhdistyspohjaisena (Malkavaara 2007, 87–91). Diakonissalaitoksen perustamisesta Helsinkiin käytiin neuvotteluja 1860-luvun alusta lähtien. Rikas leskieverstinna Aurora Karamzin (1808–1902) oli valmis käyttämään osan omaisuudestaan, jotta voitaisiin perustaa Pietarin mallin mukainen diakonissalaitos. Diakonialaitos perustettiin Helsinkiin syksyllä 1867. Tämän lisäksi perustettiin vuonna 1869 Viipuriin diakonialaitos varakkaan Hackmanin kauppiassuvun tuella (Malkavaara 2007, 92).

4.1 Diakonian lähtökohdat Suomessa

Kirkon ja papiston tehtäväkenttään 1800-luvulla kuului köyhäinhoito. Kunnallishallinnon uudistuksesta, maaseudulla 1865 ja kaupungeissa 1873, kirkon vastuu köyhäinhoidosta kaventui. Kunnalle siirrettiin yhteiskunnalliset tehtävät seurakunnalta. Aluksi se ei onnistunut käytännössä katovuosien vuoksi. Vuonna 1879 köyhäinhoito siirtyi kuntien vastuulle lopullisesti. Vuoden 1869 kirkkolaki edellytti kuitenkin, että kirkkoherra pitäisi huolta seurakunnan köyhistä (Malkavaara 2007, 94).

Kahdella ensimmäisellä vuosikymmenellä 1900-luvulla, seurakuntadiakonia vahvistui. Seurakunnat alkoivat ottaa palvelukseen diakonisoja. Alussa diakonisoja kutsuttiin seurakuntasisariksi. Työpaikkoja löytyi seurakunnista, ja sairaanhoitajina sairaaloissa. Diakonisojen tehtävänä oli hoitaa sairaita sairaaloissa ja kodeissa, huolehtia köyhistä ja turvattomista lapsista sekä palvella olosuhteiden mukaan myös turvakodeissa. Vuonna 1918 tehtiin kirkkolakiin lisäys, jonka mukaan Suomen evankelislutherilainen kirkko tunnusti diakonian omaksi toiminnakseen (Malkavaara 2007,102). Tämän vuoksi diakonia laajeni, varsinkin 1920-luvun alkuvuosina. Koulutettiin diakonisoja, jotka tekivät kotisairaanhoitotyötä sekä ”huoltosisaria”, jotka keskittyivät niin sielunhoito kuin huoltotyöhön vanhusten, lasten ja vammaisten parissa. Diakonissat olivat sekä kunnan, että seurakunnan palkkaamia monilla kunnilla. Tämä oli yhteiskunnalle edistävää merkitys. Vuonna 1930 arvioitiin, että noin 80 prosenttia kiertävistä sairaanhoitajista oli diakonisoja. Valtionapua palkkaukseen annettiin seurakunnille, minkä takia seurakunnat halusivat sairaanhoitajan koulutuksen saaneita diakonisoja (Malkavaara 2007, 102–103).

4.2 Seurakunnille pakollinen diakonian virka

Toisen maailmansodan jälkeen tuli isoja muutoksia kirkossa. Kirkon sosiaalista ja kansallista vastuuntuntoa alettiin korostaa enemmän kuin ennen. Kirkolliskokouksessa vuonna 1943 tehtiin muutoksia kirkkolakiin, joilla diakoniasta ja diakonian virasta tuli seurakunnan lakimääräinen tehtävä. Kirkon järjestysmuotoon (KL11§) hyväksyttiin kohta, jonka mukaan ”jokaisen seurakunnan tulee harjoittaa palveluksensa laupeuden toimintaa, ja ottaa palvelukseensa siihen tarvittavia henkilöitä”.

Pykälässä 88 laissa lukee diakonian määrittelystä: ”Kristillisen laupeudentoimen tarkoituksena on kristillisestä rakkaudesta johtuva hengellisen, ruumillisen ja aineellisen avun antaminen seurakunnan hädänalaisille ja sen tulee erityisesti kohdistua niihin, joiden hätä on suurin tai joihin muu avustustoiminta ei ulotu. Seurakunnan laupeudentoimen harjoittamista varten jokaisen seurakunnan tulee ottaa palvelukseensa tarvittavia diakoneja tai diakonissoja.” Sananmuoto ”joiden hätä on suurin tai joihin muu avustustoiminta ei ulotu” vakiintui perusmenetelmäksi suomalaisessa diakoniassa (Malkavaara 2007,104)

Kirkkopäivillä Tampereella sotavuonna 1943, kirkolliskokous teki historiallisen päätöksen. Esitettiin ehdotus muodostaa eri kansalaispiireistä sosiaalitoimikuntia. Tämä toteutui vuonna 1945, vasta sodan jälkeen. Piispain-kokouksessa Seurakuntatyön Keskusliitolle (SKSK) annettiin tehtäväksi toimia kirkon sosiaalitoimikuntana. Laaja edustus poliittisista puolueista ja kansalaisjärjestöistä koottiin siihen. Tällä tavalla pyrittiin laajentamaan perinteistä diakoniaa sosiaalisen diakonian suuntaan. Sosiaalipolitiikasta oli tullut kansakunnan eheyttämisen väline ja uusi diakoninen linja seurasi tätä. Vanha diakonia oli ollut sekä hyväntekeväisyyteen pyrkivää toiminta, yhteiskuntarauhan turvaamista, kristillistä mielenlaatua sekä kotisairaanhoidoa vaikeissa oloissa. Sodan jälkeen 1945–1948 kirkon sosiaalinen painotus oli vahva. Poliittiset erimielisyydet painoivat sen taka-alalle ja karitatiivinen diakonia voitti toistaiseksi ”poliittisen diakonian”. Suurimmaksi osaksi diakoniatyöntekijät olivat sairaanhoitajan koulutuksen saaneita seurakuntasisaria. Muutokset kirkkolaissa diakonian säädösten, organisaation ja laajan työntekijäkunnan osalta, tekivät Suomesta diakonian mallimaan (Malkavaara 2007, 104 – 105).

4.3 Diakonian kehitys toisen maailmansodan jälkeen

Toisen maailmansodan jälkeen lakeja ja asetuksia laadittiin terveydenhuollon alueella. Näytti siltä, että sairaanhoito ja sosiaalinen huoltotyö siirtyisi yhteiskunnalle. Tämä johti siihen, että kirkon sisällä alettiin huolestua seurakunta-diakonian tulevaisuudesta.

Kun kirkkolaki oli muutettu, niin seurakunnissa oltiin huolissaan, jos diakonissat olisivat hakeutuneet kuntien terveystariksi. Vuonna 1944 terveystarista tuli kunnan viranhaltijoita. Kirkko halusi diakonissojen pysyvän seurakuntatyössä.

Vuonna 1947 tehtiin lakimuutoksia, joissa täsmennettiin seurakunnallisia tavoitteita diakonissojen koulutuksessa. Lakimuutoksen jälkeen lääkintöhallitus myönsi oikeuden diakonissoille toimia paitsi sairaanhoitajina myöskin tehdä laupeuden työtä. Tarkoituksena oli, että seurakuntadiakonissat täydensivät yhteiskunnan terveydenhuoltoa.

Vuonna 1950 diakonia organisaation yhtenäistyminen vuoksi järjestettiin ensimmäisen kerran Yhteisvastuukeräys. Sitä on sen jälkeen toteutettu joka vuosi kirkon yhteisenä diakonia-keräyksenä. Se on myöskin kansallinen tehtävä. Tasavallan presidentti on toiminut keräyksen suojelijana koko sen toiminta-ajan (Malkavaara, 2007,106). Yhteisvastuukeräys antoi joka vuosi yhteisen teeman seurakuntien diakonialle. Keräys kohdisti tuottonsa huolellisesti valituille hädänlaisten ryhmille. Vuosien 1950–1962 välisenä aikana puolet paikallisen keräyksen tuotosta seurakunta sai käyttää aineelliseen apuun seurakunnassa. Tällä oli aineellisen avun kannalta iso merkitys seurakunnalle. (Malkavaara 2007, 107).

Vuonna 1953 Suomen Kirkon Seurakuntaopisto aloitti diakonissakoulutusta. Oppilaitos oli rakennettu Järvenpäähän. Koulutus oli avoin molemmille sukupuolille. Koulutus perustui Yhteiskunnallisen korkeakoulun sosiaalityön koulutusohjelmaan. Seurakunnissa oli työvoimapula ja oli seurakuntia, jotka olivat haluttomia perustamaan lakisääteisiä virkoja. Uudistus oli, että diakonia ei automaattisesti kytketty terveydenhuoltoon, vaan kytkettiin yhteiskunnan sosiaalityöhön. Auttamisessa haluttiin kartoittaa hädän syitä ja purkaa ongelmia. Tavoitteissa oli kirkollisen toiminnan sosiaalinen painotus joka oli nähtävissä maailmansodan jälkeen. Alussa seurakunnat eivät olleet kiinnostuneita sosiaalialan koulutukseen saaneista diakoneista. Monet heistä leimautuivat enemmän sosiaalityöhön kuin seurakuntatyöhön (Malkavaara 2007, 107).

Vuonna 1950 laki kunnallisista kodinhoitajista astui voimaan. Diakonissat toimivat tähän aikaan edelleen tiiviisti sairaanhoitotyössä.

Kiista käytiin aina 1950-luvun loppuun sisarkotijärjestelmän ja seurakunta-diakonian välillä. Kuntien terveydenhuoltopalvelut kehittyivät 1960-luvulla.

Sen vuoksi diakonisojen kotikäynnit yhä enemmän sisälsivät hengellistä ja henkistä huoltoa. Kun yhteiskunta kehitti sosiaali- ja terveydenhuoltoa niin, kirkko sai mahdollisuuden kiinnittää huomiota ulkomaille. Suomi oli saanut Amerikan luterilaisista kirkoista runsaasti talousapua sodan jälkeen. Sillä avulla seurakunnilla oli mahdollisuutta rakentaa 18 sodan hävittämää kirkkoa, 26 pappilaa sekä antaa rakennusavustusta 18 kristilliselle oppilaitokselle. Sen lisäksi seurakunnilla oli mahdollista antaa avustuksia hätää kärsiville kotitalouksille (Malkavaara 2007,108).

Vuonna 1963 päätettiin antaa ulkomaisiin kohteisiin puolet yhteisvastuu-keräyksellä saaduista rahoista. Tällä menetelmällä kirkon avustus kansainväliseen apuun seitsenkertaistui. Vuonna 1965 Kirkon Ulkomaanapu (KUA) vakiintui. Auttamisen varat työhön saatiin kolehdeista ja Yhteisvastuu-keräyksestä. Uusi työmuoto oli syntynyt, kansainvälinen diakonia (Malkavaara 2007,109).

4.4 Hyvinvointivaltion kehityksen vaikutus diakoniatyöhön

Sosiaaliturva alkoi olla aika kattava hyvinvointivaltiossa. Se merkitsi sitä, että kirkon rooli ei ollut yhtä tärkeä avuntarvitseville. Vuodesta 1970 sosialistista suunnittelutaloutta pidettiin ihannekuvana. Kun Suomen talous parani tuli uusia mahdollisuuksia kehittää maata. Muun muassa peruskoulu perustettiin, yliopistoja ja korkeakouluja syntyi. Kehitysaluepolitiikka aloitti valtiossa. Sosiaalipoliittista uudistusta pystyttiin jatkamaan. Vastaavia muutoksia tehtiin kirkon toimintapiirissä. Kirkkohallitukselle annettiin enemmän valtaa ja toimintaa (Malkavaara 2002, 247–248).

Vuonna 1972 voimaan tullut kansanterveyslaki vaikutti seurakuntien diakoniatyöhön. Yhteys kuntiin katkesi, kun laki ei tuntenut diakonisojen kotisairaanhoidotyötä.

Kunnilla oli vastuu terveydenhuollon peruspalvelujärjestelmästä, eikä kirkolla enää ollut yhteiskunnallisia tehtäviä. Nyt oli mahdollista kehittää yleistä seurakuntatyötä diakonia-alalla.

Alettiin kehittää kokoavia työmuotoja kuten piiritoimintaa, retkiä ja leirejä kotikäyntitoiminnan lisäksi. Elettiin seurakunnallisen diakonian aikaa. Hyvinvointivaltion aikana 1970- ja 1980-luvulla diakoniatyössä vahvistui ihmisten kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja sielunhoitoa korostettiin. Mietittiin myös mahdollisuutta, että diakonianvirka laajennettaisiin liturgiseen ja katekeettiseen suuntaan. Kirkon diakoniatyöllä oli selkeä erillisuus yhteiskunnalliseen palvelujärjestelmään. Sillä oli enemmän hyvinvointivaltion jättämien aukkojen paikkaava rooli. Kaikkein vaikeimmissa oloissa eläviä diakoniatyöntekijät kohtaavat kriminaali- ja päihdetyössä. Hyvinvointivaltion ideologia oli, että yhteiskunta pitäisi huolta koko väestöstä. Sen takia kirkon tehtävänä oli täydentää yhteiskunnan palveluja sekä vaikuttaa siihen, että huono-osaisimmille turvattaisiin heille kuuluvat edut. Ajatus oli, että yhteiskunta hoitaisi tehtävänsä niin, ettei kukaan olisi köyhä. Sen takia 1980-luvun loppupuolella todettiin että kirkon diakoniatyössä painopiste on siirtymässä aiempaa enemmän sosiaalisista tukipalveluista sielunhoidollisiin toimenpiteisiin (Malkavaara 2007, 110–113).

4.5 Hyvinvointivaltiosta suureen lamaan

Diakoniatyön asiakaskunta muuttui merkittävästi laman vuoksi. Lama sai aikaan työttömyyttä, konkursseja ja mielenterveysongelmia. Avunpyytäjät olivat etsineet apua muualta, ennen kuin he tulivat diakoniavastaanotolle. Seurakunta oli monille viimesijaisen avun hakupaikka. Avunpyytäjien määrä oli kasvussa. Tämän vuoksi työttömien ruokailut ja ruokapankit olivat uusia apumuotoja kun seurakunnat kehittivät diakoniatyötä. Laman vuoksi maan hallitus aloitti säästöpakettien toteuttamisen. Kun kansalaiset olisivat tarvinneet eniten apua, hallitus joutui leikkaamaan sosiaalisia tukia. Noin puolen vuoden välein vuodesta 1991 vuoteen 1994 toteutettiin uusia säästöpaketteja. Tämä johti siihen, että kunnilta poistui rajoituksia, jotka olivat estäneet yhteistyötä diakoniatyön kanssa.

Kirkosta tuli köyhien auttaja ja sen diakoniatyö alkoi paikata hyvinvointivaltion jättämiä aukkoja tuki- ja palvelujärjestelmässä. Vuonna 1994 diakonian asiakas-kontaktit alkoivat kasvaa ja jatkoivat kasvua vuoteen 1998 asti. (Malkavaara 2007, 114–115).

Hyvinvointivaltion suuret terveys- ja sosiaaliset menot katsottiin syylliseksi lamaan. Hyvinvointivaltio oli kriisissä ja uusliberalistiset ajatukset tulivat taas esille. Markkinoiden kilpailuttamisella uskottiin ratkaistavan yhteiskunnalliset ongelmat. Kirkko oli kriittinen tähän ajatteluun ja kaikki luterilaisen kirkon piispat antoivat keväällä 1999 yhteisen paimenkirjeen ”Kohti yhteistä hyvää.” Kirjeessä kritisoitiin uusliberalismia ja se oli hyvinvointimallin puolustus. Tämä sai aikaan voimakasta kritiikkiä yritysmaailmalta ja valtion talouspoliittista linjaa edustavilta. Ainoa tukea kirkko sai vasemmiston piiristä. Laman aikana kirkolliskokouksessa tehtiin merkittäviä päätöksiä. Kirkkolain uudistamis-prosessissa kirkon tehtävä määriteltiin seuraavasti: ”Tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan Sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisrakkauden toteuttamiseksi ”(KL 1993 1:2).

4.6 Diakoniatyö 2000-luvulla

Ongelmien laajuus ja pitkäkestoisuus maassamme laman seurauksena oli yllätys. On jopa kuvattu Suomen lama-aikaa muun muassa hyvinvointivaltion murrokseksi (Heikkilä & Karjalainen 2000). Tämä johti siihen, että avustaminen diakoniatyön puolelta piti olla vain väliaikainen, mutta siitä tuli jatkuvaa. Näyttää siltä, että yhteiskunnan avun ja taloudellisen tuen paikkaaminen on jäänyt pysyväksi osaksi diakoniaa. Diakoniatyö paikkaa hyvinvointivaltion aukkoja (Julkunen 2001;Yeung 2004; 2006c; Iivari & Karjalainen 1999). Monelle apu diakoniatyöpuolelta on viimeinen luukku, kun he eivät enää saa apua muista avustusverkoista.

Seurakuntadiakonian perustana on kirkkojärjestys, jonka mukaan kristilliseen rakkauteen kuuluu niiden ihmisten auttaminen, ”joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta” (Kirkkojärjestys: luku, 3 §).

Diakoniatyö on syvintä hätää etsivää ja kohtaavaa työtä. Diakoniatyössä asiakkaan kohtaamiseen kuuluu arvioida hänen kokonaisvaltainen elämäntilanteensa ja selvittää mahdolliset ongelmat. (Diakonian avustustoiminnan periaatteita 2005). Kun ideaali tavoite on näin korkea, mikä on diakonian identiteetti tänään ja mikä on sen rooli suhteessa hyvinvointivaltioon? Vaikka Suomen talous tämän vuosikymmenen alussa on noussut, diakoniatyön tarve ei ole vähentynyt.

Diakoniatekijöiden päivillä 2005 Anne-Birgitta Yeung ym. päättivät järjestää sähköpostikyselyn diakoniatyön viimeaikaisista muutoksista ja tämän hetkisistä suhteista kunnalliseen hyvinvointityöhön. Viisi teemaa otettiin mukaan kyselyyn: 1) työnkuvan muutos, 2) yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, 3) diakonian tämän päivän perustehtävät ja 4) sen suhde hyvinvointivaltioon sekä 5) diakonaatti-uudistus. Kyselylomake lähetettiin 719 ihmisille ja vastauksia näihin tuli 212. Kyselyn tulosten perusteella tuli esille että työmäärä on lisääntynyt eri puolella Suomea diakoniatyössä. Yhteistoiminta oli lisääntynyt erityisesti sosiaalitoimen kanssa, hallinnolliset tehtävät sekä myös sielunhoito. Vapaaehtoistyön koordinointi, diakoninen perhetyö, kriisityö sekä messuissa avustaminen olivat myöskin lisääntyneet. Harvemmillä työ oli lisääntynyt koulutyössä, yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä ja vanhustyössä. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa oli lisääntynyt paljon. Varsinkin kunnan kanssa yhteistyö on lisääntynyt ja eniten sosiaalitoimiston kanssa. Lisäksi yhteistyötä tehdään kotipalvelun organisointiin, mielenterveystyöhön, terveystoimeen, perhe- ja päihdetyöhön ja myös velkaneuvontaan. Yhteistyön lisääminen varsinkin sosiaalityön kanssa voi tuoda ongelmia kun lainsäädännössä on eroja. Sen lisäksi virkarakenteessa, työotteessa ja koulutustaustassa on eroja. Lisäksi kiire ja vaitiolovelvollisuus voi vaikuttaa yhteistyöverkostojen yhteistyöhön.

Mikä on diakonian perustehtävä tänä päivänä? Tähän kysymykseen tuli useita vastauksia ja mielipiteitä. Klassinen määritelmä oli: ”Auttaa niitä, joiden hätä on suurin/joita muut ei auta”. Vastauksista tuli esille vahva ammatillinen identiteetti. Seuraavaksi oli kysymys diakonian suhteesta hyvinvointivaltioon. Oleellinen teema suhteessa hyvinvointivaltioon oli kysymys: auttaako diakonia niitä, joita muut eivät auta?

Vahvasti koettiin, että diakoniatyössä pystytään löytämään, kohtaamaan ja tukemaan hätää, joka muille ei näy. Nousi jälleen esille vahva ja positiivinen ammatti-identiteetti. Artikkelissa ei käsitelty diakonaattikysymystä. Artikkelista tulee selvästi esille, että diakoniatyötä tarvitaan, se on tärkeätä ja työmäärä on lisääntymässä. Ihmisten kokonaisvaltaista auttamista, sekä lähimmäisen rakkautta ja evankeliumin levittämistä tarvitaan meidän yhteiskunnassamme. (Yeung 2007,6–17).

Vuoden 2012 tilastojen mukaan diakoniaviranhaltijat kohtasivat asiakkaita pääosin vastaanotolla, mutta sen lisäksi myös kotikäynneillä ja muualla kuten laitoksissa sekä eri tilaisuuksissa. Asiakkaista yli puolet (54 %) asuu yksin. Lapsiperheitä asiakkaista oli runsas viidennes (22 %). Noin puolet heistä oli työikäisiä (30 - 64-vuotiaita), yli kolmannes (38 %) eläkeläisiä ja loput nuoria (13 %). Asiakkaista suurin osa (49 %) oli eläkkeellä tai muutoin (35 %) työelämän ulkopuolella. Asiakaskontaktien sisällöt liittyivät tavallisimmin taloudellisiin huoliin (27 %), terveyteen ja sairauteen (18 %). Asiakkailla on taloudellisten huolien lisäksi usein myös henkistä ja fyysistä hyvinvointia uhkaavia tekijöitä (Suomen evankelisluterilainen kirkko, 2013). Tilastot näyttävät, että diakoniatyötä tarvitaan ja se on tärkeätä.

5. SOSIAALIALAN KEHITYSTÄ SUOMESSA

Kirkon vastuu köyhäinhoidosta alkoi kaventua 1860-luvulta alkaen. Syy tähän oli maalla vuonna 1865 ja kaupungeissa 1873 toteutetusta kunnallishallinnon uudistuksesta. Näiden uudistuksien vuoksi ”maalliset” tehtävät siirrettiin seurakunnilta kunnalle. Vaivaishoito siirtyi vuonna 1879 lopullisesti kunnan tehtäväksi. Seurakunnassa vaivaishoito oli ollut armeliaistointia. Kun vaivaishoito siirtyi kuntien hoidettavaksi siitä tuli budjettiperusteista taloushallintaa, joka rahoitettiin yhteisellä verotuksella. Liberalistinen ajattelutapa oli taustalla tähän toimintatapaan. Ainoastaan alaikäisiä, mielisairaita, vammaisia, pitkäaikaissairaita ja heikkoja vanhuksia kunnalla oli velvollisuus avustaa. Työkykyisten avustaminen jäi kunnan omaan harkintaan. Sukulaisia velvoitettiin huolehtimaan toisistaan sekä ylenevässä että alanevassa polvessa. Työnantajien velvollisuus oli samoin huolehtia työntekijöistään ja näiden perheistä. Syy näihin uudistuksiin oli kunnan köyhäinhoitorasituksen supistaminen. Näillä uusilla vaivaishoitoasetuksilla pyrittiin estämään turhaa turvautumista yhteiskunnan tukeen (Mustakallio 2002, 198–200).

5.1 Vaivaishoidosta sosiaaliseen työhön

Tultaessa 1890-luvulle sivistyneistön piirissä tunnustettu tosiasia oli, että pitäisi kehittää sosiaalityötä. Naisten osallistuminen köyhäinhoitoon nousi yhdeksi puheenaiheeksi. Sosiaalityöhön oli 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä vihkiytynyt melkoinen joukko suomalaisia. Vuonna 1918 köyhäintaloja oli 223 kappaletta. Aluksi naisia otettiin töihin, vaikka heillä ei ollut koulutusta, mutta koulutusta alettiin suunnitella johtajille ja johtajattarille. Vuonna 1896 järjestettiin ensimmäinen koulutus Jyväskylässä. Vaivaishoitoasetuksen mukaan vuodesta 1879 kunnat piti jakaa peräänkatsomusalueisiin. Yksi lautakunnan jäsenistä toimi peräänkatsojamiehenä ja toimeenpano tapahtui köyhän kodissa. Tämä järjestely toimi maaseudulla ainakin 1930-luvulle saakka.

Kaupunkilautakuntien miehille tuli ylivoimaiseksi tehdä näitä peräänkatsomisia. Alettiin sen takia kutsua vapaaehtoisia kodeissakävijöitä. Alussa hyväntekeväisyystyötä tekevä rouvasväki oli ilmaista työvoimareserviä. Vuosisadan vaihteessa ryhdyttiin suurissa kaupungeissa maksamaan palkkaa pienelle osalle köyhäintarkastajia. Samanaikaisesti kansalaisyhteiskunnan piirissä oli herännyt harrastus köyhien kaitsemiseen, palkan maksaminen köyhäinavustajille ylestyi hitaasti. Vuonna 1913 järjestettiin köyhäinhoitokongressi heille, jotka harrastivat hyväntekeväisyyttä köyhien piirissä. Kongressin ohjelma käsitteli yhteistyötä kunnallisessa hyväntekeväisyystyössä ja köyhäinhoitotyössä vapaaehtoisten kanssa. Palkattomat kaittijat säilyivät kaupunkien köyhäinhoitotyössä vielä kansalaissodan jälkeen. Vielä nykypäivän monet julkiset sosiaalisen työn muodot ovat saaneet alkunsa vapaaehtoistyöstä. Toinen ala mihin hallinto pyysi apua naisyhdistykseltä oli huostassa olevien lapsien huolto. Tehtäviin yritettiin valita koulutusta saanut nainen (Satka 264 – 267).

Vuoden 1923 köyhäinhoitolaki kehotti kuntia palkkaamaan tarkastajia köyhien tutkimiseen, hoidon valvontaan, silmälläpitoon tai köyhäinkaitsoijien työn ohjaamiseen. Huoltoasioiden perusyksikkö oli kunnan huoltolautakunta. Ilman naisjäsentä lautakunta ei ollut laillinen. Lautakunnassa piti olla terveydenhoitoa osaava henkilö tai koulunopettaja. Vielä 1930-luvun alussa sosiaaliministeriössä uskottiin huoltotyöhön, jota suoritti suuri määrä vapaaehtoisia kaitsojia. Mutta se ei kauan toiminut ongelmitta, huolto monimutkaistui. Sitä piti kyetä tekemään lain kirjaimen mukaan ja tarkasti, ei vain sinnepäin (Satka1994, 292).

5.2 Sosiaalityön kehitys jatkuu

Talvi- ja jatkosota olivat koetuksellinen aika suomen turvajärjestelyihin. Jo sodan aikana oli ratkaistava mittavat huoltotehtävät. Runsaan neljän vuoden jakso oli sosiaalityön näkökulmasta ainutlaatuinen. Järjestelyjä ei hoidettu vain huoltokanavien kautta, vaan uusia organisaatioita ja kansallisvelvoitteita luotiin. Talkootoimintaa kannustettiin elvyttämällä naapuriapua. Tuloksena näistä ponnisteluista oli sosiaalityön ainutlaatuinen kokonaisuus. Julkinen vastuu sosiaalityöstä terävöityi. Vapaaehtoistyö lisääntyi ja sillä oli suuri merkitys

kriisiajasta selviytymisessä. Varsinkin naisten, nuorten ja ikääntyneiden miesten työpanos kasvoi kun asevelvollisuusikäiset miehet olivat rintamalla.

1930-luvun lopussa valtio ryhtyi valmisteleviin toimenpiteisiin, huolehtimaan elintarvike- ja siirtolaishuollosta. Jo ennen talvisotaa perustettiin kansanhuolto-ministeriö ja kansanhuoltolautakunnat. Työvelvollisuus säädettiin kaikille 18–59-vuotiaille sodan aikana. Kuntiin perustettiin kuukausipalkkalautakunnat maksamaan korvaukset niille perheille, joilla oli perheenjäseniä sotapalveluksessa. Vapaan huollon keskuksia organisoitiin lääneihin. Keskuksien tehtävänä oli auttaa siirtoväkeä ja reserviperheitä sekä sodan vuoksi kärsiviä. Perustettiin myöskin Vapaan Huollon Keskustoimikunta, jonka vastuulla oli huolehtia avuntarpeen kartoituksesta ja eri tahojen työnjaosta. Huoltotyöntekijät jakoivat tuodut lahjoitukset apua tarvitseville. Ulkomailta tulleen humanitäärisen avun jakamista varten perustettiin uusia toimikuntia. Jotta vapaaehtoistyön organisaatio saataisiin pysyväksi, perustettiin kesällä vuonna 1941 Suomen Huolto-niminen yhdistys. Yhdistyksessä melkein kaikki jäsenet harjoittivat sosiaalista työtä. Kuntien huoltotoimi sai aikaan sen, että lastensuojelutoimenpiteet vähenivät ja kunnat säästyivät lisääntyviltä köyhäinhoidon hakijoilta. Tämä oli valtion viranomaisten toimintastrategia, jolla saavutettaisiin tällainen kehitys yhteiskunnassa. Vapaaehtoinen sosiaalityö jatkui vielä runsaana ja suomalaisten auttamishalu tehtiin maanpuolustushengessä. Huoltolainsäädäntöä 1930-luvulta sota ei muuttanut. Uusia tehtäviä ja lisää huoltotyötä tarvittiin. Irtolaisina huollettujen naisten osuus nousi sota-aikana yli 80 %. Miehiin kohdistuvat huoltotoimet vähenivät, kun miehet olivat armeijassa. Sota aiheutti myöskin lastenhuoltotoimenpiteiden tarvetta. Lapsia piti sijoittaa kasvatti- ja ottolapsi-koteihin sekä Suomeen ja Pohjoismaihin. Suomen huolto hoiti lapsien avustamista (Satka1994,295 – 299).

Huoltotyön koulutus aloitettiin vuonna 1942. Kuntien ja järjestöjen tarve saada sosiaalityöntekijöitä oli suurempi kuin valmistuvien määrä. Vuosina 1943–1948 huoltosihteerin virkoja perustettiin 200, mutta kysyntä oli isompi sosiaalialan työntekijöistä. Tämän vuoksi yritettiin ratkaista ongelmaa pikakursseilla. Se johti

siihen, että kunnat saattoivat mieluummin palkata pikakoulutetun henkilön kuin sosiaalihuoltajan. Sosiaaliministeriö joutui lopettamaan pikakoulutukset. Tarve sosiaalityöntekijöistä oli suuri, sosiaalihoitajien koulutus aloitettiin 1945. Alussa koulutus oli järjestetty sairaanhoitajille ja sen vuoksi kehitys alkoi eniten näkyä sairaaloiden sosiaalityön kehityksessä. Sosiaalityö sai jalansijaa paitsi sairaaloissa myöskin yksityisillä tahoilla. Ajankohtaisia arkielämän ongelmia pyrittiin ratkaisemaan (Satka1994, 306–308).

Sosiaalityön kehitys jatkui 1950-luvulla. Vuonna 1950 tuli uusi hallintolaki, jonka mukaan jokaisen kunnan, jonka asukasluku ylitti 4000, oli perustettava sosiaalijohtajan tai sosiaalisihteerin virka. Kehitystyötä jatkettiin arkielämän ongelmien ratkaisemisessa, kodittomien lasten sijoittamisessa, kuntoutustyössä vammaisten kanssa ja perheongelmien ratkaisemisessa. Myöskin vanhainkotien asukkaille yritettiin saada parannusta. Kunnalliskodin asukkaat eivät enää 1950-luvun lopulla menettäneet äänioikeuttaan ja oikeustoimioikeuttaan. Nimitykset köyhäinhuolto ja huoltotoimi jäivät historiaan ja tilalle tuli termit sosiaalihuolto ja huoltoapu. (Satka1994, 313,314).

Erillisiin ammattiyhdistyksiin sosiaalityöntekijät kuuluivat 1960-luvulle saakka. Sosiaalityöntekijöiden yhteinen liitto perustettiin vuonna 1962. Pienten lasten äitien työssäkäyminen lisääntyi huomattavasti 1960-luvulla. Tämä johti siihen, että oli pula päivähoitopaikoista. Oli pakko ryhtyä suunnittelemaan päivähoiton järjestämistä. Mikä vaikutti siihen, että nuoret perheet muuttivat kaupunkeihin. Naapuruston ja lähisukulaisten apua ei sen takia ollut saatavissa niin kuin ennen, kun useimmat perheet asuivat maalla. Sen takia vanhemmat ja lastensuojelujärjestöt aktivoituivat vaatimaan julkisesti ohjattua lasten päivähoitoa. 1960-luvulla alkaneet muutokset vaativat seuraavan vuosikymmenen alussa toimenpiteitä. Uusia asuinalueita rakennettiin lisääntyvän kaupungistumisen vuoksi.

Vuonna 1973 lasten päivähoito-ongelma ratkaistiin päivähoitolailla. Tämän lain mukaan valtiolla ja kunnalla oli velvollisuus järjestää päivähoitopaikkoja. Kuntia velvoitettiin laatimaan päivähoiton järjestämisestä viisivuotissuunnitelma. Noin 90 vuotta ehti kulua ennen kuin päivähoidosta tuli julkista sosiaalipalvelua (Satka1994, 320–321).

Vuonna 1974 sosiaali- ja terveysministeri kutsui sosiaalialan keskusjärjestöt yhteisneuvotteluun. Se oli merkki siitä, että järjestöjen istunto ja toiminta alkoi kohentua. Sosiaalihuollon lakiuudistusten jälkeen 1980-luvulla eri tahojen työnjakoa ohjattiin valtakunnallisella sosiaali- ja terveyshuollon 5-vuotissuunnitelmalla. Näiden suunnitelmien mukaan kunnat sopeuttivat työnjakoa paikallisiin olosuhteisiin. Avattiin myöskin ostospalveluiden mahdollisuus markkina-perustaiselle yksityiselle sosiaalityölle. Sen tarjoajien määrät jäivät kuitenkin vähäisiksi 1980-luvulla. Vasta 1990-luvulla kuntien rahapulan ja vähenevien julkisten palveluiden vuoksi tuli lisää hoivayrityksiä.

Suomi ajautui syvään talouslamaan 1990-luvulla, työttömyys kasvoi ja vaikutti siihen, että työttömyys lisääntyi sosiaalialalla. Tämän vuoksi alettiin organisoida sosiaalista työtä ja huolenpitoa uudella tavalla. Sosiaalipalvelujen valtionohjaus siirtyi kuntien vastuulle vuodesta 1993. Muutosten vuoksi sosiaalipalvelut törmäsivät samanaikaisesti rahoitusongelmiin ja palvelujen uudistaminen laadullisesti ja organisatorisesti oli tarpeellista. Iso kysymys oli myöskin, kuka tulevaisuudessa hoitaa huolenpitotyön: Yrittäjät, kunnan ammattilaiset, omaiset tai vapaaehtoiset auttajat? Suuria kysymyksiä tuli vastaan, joihin piti löytää ratkaisuja. Työttömien määrä oli suuri ja köyhyys lisääntyi merkittävästi. Hyvinvointivaltion sosiaalisen työn murros nosti esiin monia vakavia huolenaiheita. Jouduttiin kyseenalaistamaan hyvinvointivaltion sosiaalisen työn perinpohjainen käytännöllinen ja ideologinen reformi. Sosiaalista ihmiskeskeistä ydintä markkina-ajattelu on ollut kyvytön ymmärtämään (Satka 1994, 321–330).

5.3 Sosiaalityön nykytilanne

Paljon on muuttunut sosiaalityön alueella vaikeiden lamavuosien jälkeen. Viimeiset vuosikymmenet sosiaalityö on kehittynyt paljon. Meillä on maassamme lakisääteiset turvaverkot, jotka on säädetty kansamme turvaksi. Sosiaalihuoltolaki, kun astui voimaan 2014, on yksi niistä (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Vuonna 2005 laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista astui voimaan, mikä vahvisti sosiaalityön asemaa. Vielä on kehittämistyötä työn alla.

6. AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Ulla Jokela on vuonna 2011 tehnyt väitöstutkimuksen aiheesta ”Diakoniatyön paikka ihmisen arjessa”.

Tutkimuksen tehtävänä oli tarkastella asiakkaiden kokemuksia diakoniatyön merkityksistä. Tutkimuskysymyksiä oli kaksi: Kuinka diakoniatyön asiakkuus muodostuu ja millaisia hallinnan käytäntöjä siinä ilmenee (Jokela, 2011, 4). Tutkimusaineisto kerättiin kyselyn ja etnografisen kenttätutkimuksen avulla. Kysely suunnattiin diakoniatyöntekijöille, (Jokela 2011, 4).

Aineisto analysoitiin lähiluvun ja sovelletun narratiivisen analyysin avulla. Analyysissä oli kolme vaihetta: Lähilukuun perustuva, lähiluvun kautta saadun aineiston tarkempi tarkastelu ja valittujen prosessien analyttinen tarkastelu. (Jokela 2011, 5)

Analyysin avulla tutkija löysi kolmentasoisia hallinnan suhteita asiakkaiden, työntekijöiden ja muiden asianosaisten välillä. Ensimmäinen taso oli vaihtosuhteeseen perustuva asiakkaan ja diakoniatyöntekijän kohtaaminen.

Toinen liittyi diakoniatyön hallinnan suhteisiin, joiden yhteinen nimittäjä oli valta. Kolmannella tasolla diakoniatyö näytti jopa ylläpitävän yhteiskunnan valtasuhteita. (Jokela, 2011, 186–187).

Jokelan mukaan diakoniatyössä paikataan ja täydennetään yhteiskunnan aukkoja. Ja näin – mikä yllättävää – saatetaan sallia hyvinvointiyhteiskunnan purkamiskehitys. (Jokela 2011, 187.) Hyvinvointivaltion purkaminen näkyy Jokelan mukaan mm. julkisen sosiaalityön resursoinnin purkamisena (Jokela 2011, 192).

Tutkimuksen mukaan diakoniatyöllä ja sosiaalityöllä on paljon yhtäläisyyksiä. Molemmat mm. puhuvat asiakkaista, mitä termiä muussa seurakuntatyössä virallisesti ei käytetä. Rakenteellisten yhtäläisyyksien lisäksi myös vallankäyttö

yhdistää molempia toimijoita. Jokela puhuu asiakkaiden häpeään ja stigman kokemuksesta. (Jokela 2011, 191.)

Taina Paajanen on tehnyt vuonna 2008 Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksella pro gradu-tutkielman aiheesta ”Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä”. Laadullisen tutkielman aiheena oli seurakunnan diakoniatyöntekijöiden ja kunnan sosiaalityöntekijöiden välinen kumppanuus haastatteluhetkellä. Paajanen oli kiinnostunut myös mahdollisista yhteistyöhön liittyvistä toiveista tulevaisuudessa sekä yhteistyön esteistä. Tutkijan tarkoituksena oli saada esille yksittäisten työntekijöiden kuvauksia kumppanuudesta. (Paajanen 2008, 2.)

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Tutkija laati varsinaisten haastattelukysymysten ohella myös apukysymyksiä. Haastateltavina oli viisi diakoniatyöntekijää ja viisi sosiaalityöntekijää. Tulokset analysoitiin aineistolähtöisyyttä korostavan diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysin teoreettisena viitekehystenä on sosiaalinen konstruktionismi. (Paajanen 2008, 2, 35.)

Keskeisinä käsitteinä Paajasen työssä olivat: diakoniatyö, diakoniatyöntekijä, kumppanuus, sosiaalinen työ, sosiaalityö, sosiaalityöntekijä, yhteistyö (Paajanen 2008, 2).

Tutkimustulosten perusteella diakoniatyöntekijä kaipasi sosiaalityöntekijästä itselleen yhteistyökumppania, mutta sosiaalityöntekijä ei tällaista kumppania kaivannut itselleen, vaan asiakkailleen. Sosiaalityöntekijällä oli valmius ottaa vastaa diakoniatyöntekijän apu edellyttäen, että diakoniatyöntekijä ei rikkonut sitä rajaa, mikä on viranomaisen ja ei-viranomaisen välillä.

”Sosiaalityöntekijä toivoi diakoniatyöntekijästä oman työnsä paikkaajaa”. (Paajanen 2008, 2.) Paajanen toteaa työssään myös sen, että diakoniatyössä asiakasta voidaan auttaa kokonaisvaltaisemmin kuin sosiaalityössä. Tämä Paajasen näkemyksen mukaan johtuu sosiaalityön liian pienistä henkilöresursseista. (Paajanen 2008, 44.)

Katja Suominen on opinnäytetyössään vuonna 2008 käsitellyt aihetta: ”Mä voin sanoa asiakkaalle, että ota yhteyttä diakoniaan, jos mä en pysty enää auttaan”. Sosiaalityöntekijöiden käsityksiä diakoniatyön roolista auttamistyössä Turun

kaupungin alueella. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä oli kaksi. Ensimmäisessä kysyttiin, ohjaavatko sosiaalityöntekijät asiakkaita diakoniatyöntekijän vastaanotolle yhteisen diakoniatyön johtokunnan avustustoimikunnalle vuonna 2006 tulleiden hakemusten perusteella? Jos ohjaamista on tapahtunut, niin minkälaisissa tilanteissa? Toinen tutkimuskysymys selvitti, millaisia käsityksiä sosiaalityöntekijöillä on diakoniatyön roolista auttamistyössä Turun kaupungin alueella? Suomisen tutkimuksen aineistona olivat seurakuntayhtymän yhteiselle avustustoimikunnalle tulleet hakemukset vuodelta 2006 sekä kuuden Turun kaupungin palveluksessa työskennelleen sosiaalityöntekijän haastattelut.

Tutkimuksen tuloksista etenkin toisen tutkimuskysymyksen osalta voisi nostaa mm. havainnon, että sosiaalityöntekijöiden käsityksen mukaan diakoniatyöntekijät ovat niitä, joilla on mahdollisuus olla armeliaita, antaa vielä kerran anteeksi (Suominen 2008, 60). Tällä tunnutaan viitattavan diakoniatyön hengelliseen luonteeseen ja väljään suhtautumiseen yhteiskunnan virallisiin normeihin. Tutkimustuloksista löytyi myös sosiaalityöntekijöiden näkemys diakoniatyön luonteesta. Sosiaalityöntekijät näyttäisivät mieltävän sosiaalityön jossain määrin ei-ammattilliseksi hyväntekeväisyystyöksi.

Työtä ei kuitenkaan nähdä ”suoranaisesti epävirallisena työnä”, koska työntekijät ovat palkkasuhteessa (Suominen 2008, 60).

Tutkimustuloksissa perättiin myös keskustelua sosiaalityöntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden välille sekä näkemyseroista että yhteistoimintamalleista (Suominen 2008, 59, 61).

Sosiaalityön ja diakoniatyön yhteistyö toteutui tutkimuksen mukaan pääsääntöisesti taloudellisten kysymysten puitteissa (Suominen 2008, 62).

Valdemar Kallunki on vuonna 2010 väitöskirjassaan ”Yhteisön ja yhteiskunnan ehdoilla: Seurakuntien ja kuntien yhteistyö vuorovaikutuksen näkökulmasta” tarkastellut kuntien ja seurakuntien yhteistyötä institutionaalisen vuorovaikutuksen näkökulmasta. Tutkimuksen aineistona oli valtakunnallinen kysely kahdelle kuntien ja kolmelle seurakuntien työalalle. (Kallunki 2010, 5.) Tutkimuksen mukaan kuntien suhtautuminen uskonnon läsnäoloon yhteistyössä ja kuntien tehtävää tukevaan seurakunnan toimintaan oli myönteinen. Kuntien hyvinvointitehtävän ja seurakuntien uskonnollisen tehtävän suhteet olivat

pääasiallisesti myönteiset. Sekularisaatioteorian vastaisesti tulokset korostivat uskonnollisen sakralisaation merkitystä yhteistyössä. Tulokset korostivat myös institutionaalisen autonomian keskeisyyttä yhteistyölle, minkä vuoksi Kallungin mukaan julkinen sektori on itse keskeisessä asemassa yhteistyön onnistumisessa (Kallunki 2010, 5–6.)

Yhteiskunnallisten muutosten haasteista diakoniatyölle on selvittänyt Lea Rättyä vuonna 2009 tohtorinväitöskirjassaan ”Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa”. Väitöskirjassa muuttuvaa toimintaympäristöä tarkastellaan diakoniatyön näkökulmasta. Tutkimuksen tulokset osoittivat muun muassa, että diakoniatyöntekijät halusivat puuttua ihmisille pahoinvointia aiheuttaviin yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja eriarvoisuutta lisäävään yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja että he tunnistivat yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen tarvittavia valmiuksia, mutta kaipasivat lisää vaikuttamisen edellyttävää rohkeutta ja motivaatiota. Edelleen Rättyä totesi tutkimuksessaan diakoniatyön kehittämisen yhteiskunnan muutoksessa edellyttävän yhteisöllisyyden lisäämistä ja diakoniavastuun laajentamista. (Rättyä 2009, 161–162).

7. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Paraisten kaupunki

Parainen on pieni saaristokaupunki Länsi-Turunmaassa, missä asuu noin 15500 asukasta. Asukkaista noin 57 % puhuvat ruotsinkieltä, 42 % suomenkieltä ja 1 % muita kieliä (Yleistietoa Paraisten kaupungin etusivulta 2016). Suurin osa väestöstä on iältään 65 – 69 vuotiaita, noin 2000 henkilöä. (Vuoden 2015 aluerajat, Lähde: Tilastokeskus/ Väestö).

Suomi on keskellä pitkittynyttä talouskriisiä. Tämä on vaikuttanut kielteisesti työllisyyteen ja elinkeinoelämään Paraisten kaupungissa. Pienevät verotulot heikentävät kaupungin rahoitusta. Valtionosuusuudistuksien johdosta valtionosuuksien odotetaan vähenevän. Talouskehityksen ennakoidaan pysyvän edelleen heikkona vuonna 2016. Se, mikä vaikuttaa voimakkaasti sekä verotuloihin että julkisensektorin kustannuksiin on työttömyys. Paraisilla työttömyysaste oli noin 5%, vuonna 2015. Sosiaali- ja terveysosastolla on viisi eri toiminta-aluetta: Erikoissairaanhoido, terveydenhuolto, vanhustenhuolto, perhepalvelut ja sosiaalipalvelut. (Paraisten kaupunki, Talousarvio ja taloussuunnitelma 2016).

7.2 Paraisten ruotsinkielinen seurakunta

Paraisten ruotsinkielinen seurakunta kuuluu Paraisten seurakuntayhtymään. Paraisten seurakuntayhtymä muodostuu Länsi-Turunmaan suomenkielisestä seurakunnasta sekä Länsi-Turunmaan ruotsalaisesta seurakunnasta. Seurakuntaan kuuluu noin 8800 jäsentä. Toiminnallisesti seurakunnat ovat itsenäisiä yksiköitä.

Näiden hengellisestä toiminnasta vastaavat kummankin seurakunnan kirkkoherra yhteistyössä seurakunnan kirkkovaltuuston kanssa. Seurakuntayhtymä vastaa seurakuntien taloudesta, hautaustoimesta sekä kiinteistöistä. Yhteinen kirkkovaltuusto on yhtymän korkein päättävä elin. Kirkkovaltuusto valitaan yleisillä vaaleilla neljän vuoden välein. Kirkkovaltuusto valitsee yhteisen kirkkoneuvoston. Kirkkovaltuustoon kuuluu 31 jäsentä, 11 suomenkielisestä seurakunnasta ja 20 ruotsinkielistä seurakunnasta. Kirkkoneuvostoon kuuluu 8 jäsentä sekä varanpuheenjohtaja.

Paraisten ruotsinkielisessä seurakunnassa on kaksi diakoniaviranhaltijaa. Diakonisoilla on vastaanotto diakoniavastaanotolla neljä kertaa viikossa. Sinne voi mennä puhumaan vaikeista asioista, voi saada taloudellista apua, jos rahat eivät riitä laskujen maksamiseen. Voi saada ruokakassin, jos rahat eivät riitä ruokaostoksiin ja mahdollisuutta on mitata verenpaine. Diakoniatyöntekijöillä on ryhmätoimintaa, niin diakoniapiirejä kuin eläkeläispiirejä. Joka kuukausi he käyvät vanhainkodeissa pitämässä hartauksia ja laulutuokioita. Leirejä heillä on kehitysvammaisille, eläkeläisille ja yksinhuoltajille kerran vuodessa. Yksi diakonisoista vetää lähetyspuotia vapaaehtoisten kanssa. Se on auki kolme kertaa viikossa ja tulot menevät lähetystyöhön. Sieltä annetaan myös vaatteita diakonisinperustein.

Diakoniatyöntekijöiden asiakaskontaktien määrää vuonna 2014

Vastaanotolla	789 kävijää
Kotikäynnillä	371 kertaa
Muissa paikoissa	159 kertaa
Yhteensä	1319 erilaisia kontakteja

Näistä 728 kontaktia on ollut alle 64 vuotiaiden kanssa ja 591 yli 65 vuotiaiden kanssa. Lisäksi asiakaskontakteja oli puhelimitse tai e-postilla: 697 kontaktia. (Vuoden 2014 tilastotietoja diakoniatyöntekijöiden avustustyöstä ja asiakaskontakteista sekä osa muista aktiiviteeteistä Paraisten ruotsalaisessa seurakunnassa).

8. TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ

Tutkimuksen kohderyhmä oli viisi Paraisten kaupungissa työskentelevää sosiaalityöntekijää. Koulutukseltaan neljä oli yhteiskuntatieteidenmaistereita, sosiaalipolitiikka pääaiheena. Yksi heistä oli sen lisäksi valtiotieteenmaisteri. Ainoastaan yksi oli käynyt sosionomikoulutuksen ammattikorkeakoulussa. Kaikki olivat aikuissosiaalityöntekijöitä ja kaikki olivat tehneet työtä sosiaalialalla useita vuosia.

9. TUTKIMUSMENETELMÄT

9.1 Aineiston keruu

Aineistonkeruuprosessi käynnistyi tutkimuslupapyyntöillä. Otin yhteyttä sosiaalitoimistoon Paraisilla ja kysyin, olisivatko he kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen, joka käsittelisi sosiaalityöntekijöiden näkemystä diakoniatyöstä. Kysymys otettiin mukaan sosiaalihenkilökunnan viikkokokouksessa. Sain myönteisen vastauksen. Lähetin postitse tutkimuslupapyyntöni sosiaali- ja terveystoimistolle ja samalla lähetin tutkimussuunnitelman hänelle luettavaksi. Tutkimusluvan sain postitse 03.03.2015.

Suunnittelin, että olisin kerännyt aineistoa haastattelemalla sosiaalityöntekijöitä, koska he olivat kiinnostuneita olemaan mukana tutkimuksessa. Ollessani yhteydessä heihin, tuli esille se, että he olivat enemmän kiinnostuneita vastaamaan kysymyksiin kyselylomakkeella. Heidän mielestään se oli helpompi keino sitä ajatellen, että silloin heidän ei tarvitsisi miettiä milloin sopisi tavata ja siinä mielessä se säästäisi aikaa. Heidän mielestä olisi myöskin helpompi saada täyttää lomakkeita silloin, kun se heille sopi parhaiten, eikä lomakkeiden täyttö häirinyt muuta työaikaa.

Kyselylomakkeet lähetin postitse viidelle sosiaalityöntekijälle, jotka olivat kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Puhelimitse olimme sopineet, että he lähettäisivät vastaukset toukokuun loppuun mennessä.

Tämä ei onnistunut, koska yksi heistä muutti työpaikkaa, mutta sain häneltä vastaukset juhannuksen jälkeen.

9.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimukseni on laadultaan kvalitatiivinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija lähestyy tutkittava ilmiötä omasta arvomaailmasta käsin ja tutkijan arvot muovaavat ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (Hirsijärvi ym. 2007, 157). Tämä edellyttää opinnäytetyön tekijältä omien arvojen pohtimista.

Kvalitatiivisen tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa tutkimuksen kokonaisvaltainen luonne, ihminen tiedonkeruun kohteena ja tarkoituksenmukaisen kohderyhmän valinta. Aineiston hankinnassa suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni pääsee kuuluville. Aineiston tarkoituksena on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Kvalitatiivien tutkimuksen tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä (Hirsijärvi ym. 2007,160). Kvalitatiivisella tutkimuksella ei kuitenkaan voida koskaan saavuttaa ilmiötä kokonaisuudessaan (Saaranen, Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämä on huomioitava siinä vaiheessa, kun tulkitsee tutkimustuloksia.

9.3 Sisällönanalyysi

Opinnäytetyöni analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, missä etsitään tekstin merkitystä. Analyysin tarkoitus on saada selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä sekä kuvata tutkittavaa ilmiötä tutkimusten aineistolla. Aineistoa pyritään järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon niin, että sen sisältämä informaatiota säilyy eikä katoaa. Aineistoa hajoitetaan aluksi osiin, käsitteellistetään ja sen jälkeen uudella tavalla kootaan loogiseksi kokonaisuudeksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104, 108).

Analyysi, tulkinta ja johtopäätöksen teko on kerätyn aineiston tärkein asia. Tietojen tarkistus on ensimmäinen vaihe aineiston järjestämisessä. Tarkistetaan kaksi seikkaa aineistossa: puuttuuko tietoja ja sisältyykö aineistoon selviä virheitä. Tietojen täydentäminen on toinen vaihe. Tarkistetaan onko saatu annetuista vastauksista riittävästi tietoja. Jos tiedot kyselylomakkeilla ovat puutteellisia voi olla syytä täsmentää tietoja esimerkiksi haastattelulla. Aineiston järjestäminen on kolmas vaihe tietojen tallennusta ja analyysijä varten (Hirsijärvi ym.1997, 209–210).

10. TULOSTEN ANALYYSI JA TULOKSET

10.1 Analyysiprosessi

Kun aloitin kysymyksien analysointia, luin tarkastin läpi kaikki vastaukset ja tarkistin millaisia tietoja olin saanut. Olinko saanut riittävästi tietoja niistä vastauksista, joita olin saanut vai olivatko vastaukset puutteellisia. Sen jälkeen aloitin vastauksien järjestämisen. Tämän jälkeen oli mahdollista aloittaa vastauksien analysoiminen.

10.1.1 Yhteistyömuodot sosiaalityöntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden välillä

Kaikkien mielestä yhteistyötä on tehty harvoin. Kun sosiaalityöntekijät olivat olleet yhteydessä diakoniatyöntekijöiden kanssa, oli kysymys raha-asioista, eniten silloin kun asiakkaalla ei ollut mahdollisuutta saada toimentulotukea. Kun oli kysymys toimentulotuesta aloite tuli diakoniatyöntekijältä. Sosiaalityöntekijät kokivat, että kynnyks hakea apua raha-asioissa diakoniatyöntekijältä on matalampi kuin käydä sosiaalitoimistossa. Asiakas on antanut valtakirjan siihen, että diakoniatyöntekijä saa ottaa yhteyttä sosiaalitoimistoon. Kaksi sosiaalityöntekijöistä oli ollut yhteydessä diakoniatyöntekijöiden kanssa myöskin muissa asioissa. Yksi heistä oli jopa ollut kotikäynnillä diakonin kanssa, kun asiakkaalla oli tarvetta saada kodintarvikkeita ja vaatteita. Sopimuksen mukaan sosiaalityöntekijät voivat ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijöihin, jos asiakas tarvitsee vaatteita tai taloustarvikkeita, jotka voi löytää lähetyksistä. Toinen kertoi, että hän myöskin on yrittänyt järjestää yhteyttä diakoniatyöntekijöiden kanssa sairaus-, kuoleman-, tai suruolosuhteissa. Samoin, jos asiakas on hyvin yksinäinen ja hänellä on mitätön tukiverkko. Yksi sosiaalityöntekijöistä kertoi, että kun hän oli aloittanut työnsä 30 vuotta sitten, silloin oli säännöllisiä kokouksia sairaanhoidon, kotihoidon, mielenterveyshoidon ja diakoniatyöntekijöiden kanssa. Kokouksissa yritettiin jakaa tehtäviä tarkoituksenmukaisella tavalla.

10.1.2 Kokemukset yhteistyöstä

Kaikkien mielestä yhteistyön kokemukset diakoniatyöntekijöiden kanssa ovat olleet hyviä, mutta vähäisiä. Esille tuli, että yhteistyön hyvä puoli on ollut diakonissojen uusi näkökulma asiakkaan tarpeista / ongelmista, kun diakonian puolelta on tullut apua. Asioita pitäisi käsitellä enemmän sosiaalihenkilökunnan puolella. Toinen ajatus mikä tuli esille oli, että diakonia tekee sosiaalitoimelle työtä, jota voisi vähentää, jos yhteistyötä olisi enemmän. Uudelleen tuli esille ajatus, että ehkä asiakkaalla on matalampi kynnyks mennä diakoniatoimistoon, kuin sosiaalityöntekijän luokse. Sosiaalitoimiston työntekijä nähdään liikaa viranomaisena.

10.1.3 Yhteistyön kehittäminen muuttuvassa yhteiskunnassa

Tähän kysymykseen tuli muutama ehdotus. Olisi hyvä koordinoita yhteistyötä, kun maailmassa tulot pienentyvät. Pari ehdotusta tuli yhteisistä kokouksista, joita voisi pitää 1 - 2 kertaa vuodessa. Silloin voisi yhdessä miettiä kehitystä ja myöskin informoida toinen toistensa sosiaalialan- ja diakonia-alan työmuodoista. Toistensa työmuotojen tunteminen kehittäisi yhteistyötä. Yhdellä ei ollut ehdotuksia, mutta hänen mielestään yhteistyötä voisi aina kehittää ja saada siihen selvempiä muotoja. Yksi vastaajista ei vastannut laisinkaan tähän kysymykseen.

10.1.4 Diakoniatyöntekijöiden paikka auttamistyössä sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta

Useimmat ajattelivat diakoniatyön täydentävän sosiaalitoimiston työtä. Vastaajat kokivat ja toivoivat, että diakoniatyöntekijöillä on aikaa kuunnella asiakasta, koska sosiaalityössä painotus on enemmän raha-asioissa. Heidän mielestään kotisairaanhoidossakaan ei ole ylimääräistä aikaa asiakkaalle.

Yhden mielestä se on ”kultakehys”, kun diakoniatyöntekijöillä on mahdollista antaa enemmän aikaa asiakkaille. Puhekontakti voi antaa voimia ja resursseja jaksaa eteenpäin. Vastaajat kokivat, että diakonia-alalla on ”pehmeämpiä muotoja” ja se ei ole niin lakien ja säännösten ohjaamaa. Tämän kysymyksen kohdalla tuli esille myös se, etteivät sosiaalityöntekijät tiedä, kuinka diakoniatyössä tehdään päätökset ja minkä muotoista tukea eniten tarvitaan.

Tämä vaikeuttaa yhteistyötä, koska ei voi tietää diakoniatyön auttamismahdollisuutta.

Yhden mielestä nykyään on niin paljon yksinäisiä vanhuksia ja työttömiä, niin olisi hyvä, jos olisi mahdollista saada heille yksi lämmin aterian päivässä. Hänen mielestä diakoniatyö olisi hyvä toimija tähän, jolla olisi mahdollisuus järjestää sellaista.

10.1.5 Yhteisiä työmuotoja ja työmuotoja, jotka eroavat toisistaan

Yhteistä työmuotoa usean mielestä olisi sekä sosiaalialalla että diakonia-alalla asiakkaiden auttaminen, taloudellisesti sekä kuuntelemalla heitä. Molemmat ovat auttamistyötä, missä yritetään saavuttaa hyvinvointia ja ”ihmisarvoista elämää” myöskin heille, joilla on huonoimmat olosuhteet. Yksi nosti esille, että hänen mielestä sosiaalitoimi on päävastuunkantaja, jos henkilöillä menee huonosti, koska se edustaa julkista valtaa. Ei ole tarkoitus että diakoniatyö paikkaa sosiaalialan työtä niin kuin joskus tapahtuu, kun sosiaali-alalla on työvoimapula. Työalojen pitäisi täydentää toisiaan. Kaikkien mielestä sosiaalityöntekijöiden rooli eroaa diakoniatyöntekijöiden roolista aika paljon. Sosiaalityöntekijöiden työ on ohjattu laella ja säännöksillä, päätetään tukimuodoista ja puhutaan ”virallisella kielellä”. He ajattelivat, että diakoniatyö on enemmän tukipuhelua ja käytäntöön suunnattua. Tuli esille, etteivät tiedä millaisia keskusteluja diakoniatyöntekijöillä on asiakkaiden kanssa. Yhteisistä tapaamisista voisi olla apua. Yksi nosti esille uuden sosiaalilain voimaan astumisen, joka muuttaa sosiaalityöntekijöiden työtä. Sen lisäksi toimeentulotuki siirtyy Kelalle 2017, mikä tulee antamaan heille enemmän aikaa yhteistyömuotoihin.

10.1.6 Odotuksia yhteistyöstä tulevaisuudessa

Yhdeltä oli toive, että kunnioitetaan toistemme ammattitaitoa. Hänen mielestään ei aina ymmärretä niitä rajoja, minkä puitteissa sosiaalitoimistosta toimeentulotukea voidaan myöntää. Yksi oli iloinen siitä, että heillä on kunnassa aktiivisia diakonisseja ja hän on huomannut kynnyksen olevan matala joillekin hänen asiakkaille ottaa heihin yhteyttä.

Kahdella ei ollut odotuksia yhteistyöstä. Yhden vastaajan mielestä aikaa yhteistyön kehittämiseksi ei riittänyt tarpeeksi. Toisella ei ollut mitään odotuksia mutta oli kuitenkin avoin uusiin yhteistyömuotoihin. Yhdellä oli toivomus aktiivisen yhteistyön lisäämisestä. Hänen ehdotuksensa oli asiakkaan tapaaminen yhdessä verkkotapaamisen avulla.

11. TULOSTEN TARKASTELUA JA ANALYSOINTI

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia kokemuksia sosiaalityöntekijöillä on yhteistyöstä diakoniatyöntekijöiden kanssa?
2. Kuinka sosiaalityöntekijät haluaisivat kehittää sosiaalityön ja diakoniatyön yhteistyötä?

Kyselylomakkeiden vastauksista tuli esille, että kokemukset yhteistyöstä diakoniatyöntekijöiden kanssa olivat vähäisiä, mutta hyviä. Yhteistyötä oli tehty harvoin ja siinä tapauksessa kysymys oli pääasiassa raha-asioista, ja eniten toimentulotuen mahdollisuudesta. Aloite oli useimmissa tapauksissa otettu diakoniatyöntekijöiden puolelta. Osarahoitusta on diakoniatyöntekijöiden puolelta saatu, jos jokin velka on ollut erityisen suuri. Sosiaalityöntekijät ajattelivat, että kynnys varmasti on matalampi asiakkailla ottaa yhteys diakoniatyöntekijöiden kanssa kun he ovat joutuneet vaikeuksiin. Kokemukset yhteistyöstä olivat vain positiivisia. Sosiaalityöntekijät olivat mielestään saaneet hyviä neuvoja, kuinka heidän pitäisi käsitellä asiakkaan vaikeuksia. Diakoniatyöntekijät olivat myös tarjonneet apunsa, jos asiakkaalla oli tarve saada apua vaatteiden tai taloustarvikkeiden hankintaan. Silloin sosiaalityöntekijät olivat saaneet ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijöille, niin asiakas sai käydä diakoniatyöntekijän kanssa valitsemassa vaatteita lähetyspuodista.

Diakoniavastaanotolle on otettu myös yhteys, jos asiakas on hyvin yksinäinen tai on kriisitilanteessa, kuoleman- ja sairaustapauksissa. Silloinkin kun on ollut kysymys hyvin yksinäisistä ihmisistä, joilla on mitätön tukiverkko, on otettu yhteyttä seurakunnan toimintamuotoihin.

Vastauksien perusteella tuli esille sosiaalityöntekijöiden positiivinen näkemys yhteistyön lisääntymisestä. Erilaisia ehdotuksia tuotiin esille, esimerkiksi, että yhteistyötä voisi tehdä verkkotapaamisilla. Ymmärsin, että tällaisen ajatuksen syy nostettiin esille ajan säästämisen takia. Yhden mielestä yhteistyön onnistumisen esteenä oli yhteisen ajan löytäminen tapaamisille. Kuitenkin ajatus yhteistyön kehittymisestä olisi positiivista sosiaalityöntekijöiden puolellakin. Yksi syy tähän on tulojen pienentyminen. On siis etu koordinoida yhteistyötä asiakkaiden hyödyksi. Jotta tämä olisi mahdollista, se edellyttäisi yhteisiä tapaamisia, missä yhdessä voisi miettiä kehitystä ja myöskin informoida toinen toistansa työmuodoista. Tällöin yhteistyön kehittymisellä on parempi mahdollisuus onnistua. Sosiaalityöntekijöiden puolesta tuli esille, että he eivät tienneet siitä, millaisia mahdollisuuksia diakoniapuolella on auttaa raha-asioissa. Heidän mielestä on tärkeää tietää asioista, jotta he voisivat ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijöihin, jos asiakas tarvitsee enemmän tukea raha-asioissa kuin se toimeentulotukea voidaan myöntää sosiaalitoimistossa. Tai päinvastoin, diakoniatyöntekijän on myös hyvää tietää, jos asiakas kääntyy heidän puoleensa ensin, minkälaista tukea asiakas voi odottaa saavansa sosiaalitoimistosta. Tällä tavalla sosiaalitoimiston ja seurakunnan diakonian tukimuodot voisivat täydentää toisiaan. Tuli myöskin esille, ettei kaikilla ole selvää näkemystä siitä, mitä diakoniatyöntekijän odotetaan tekevän. Yhteisillä tapaamisilla voidaan informoida toinen toista näistäkin työmenetelmistä. Yhdellä sosiaalityöntekijällä oli kokemusta siitä, kuinka yhteistyö oli toiminut 30 vuotta sitten. Silloin oli säännöllisiä kokouksia kotisairaanhoidon-, kotihoidon-, mielenterveys-, ja diakoniatyöntekijöiden kanssa. Silloin yritettiin jakaa tehtäviä tarkoituksenmukaisella tavalla. Tällainen yhteistyö olisi varmasti hyödyksi nyky-päivänäkin, kun työaika on kiireinen kaikilla alueilla. Ehdotuksena tuli, että tapaamisia olisi 1-2 kertaa vuodessa, mikä on kaukana siitä yhteistyöstä jota tehtiin 30 vuotta sitten.

Nykyään kun on paljon yksinäisiä vanhuksia ja työttömiä, joilla on pienet tulot, tuli myöskin ehdotus että diakonia olisi hyvä toimija, joka pystyisi käytännön tasolla järjestämään yhden lämpimän aterian päivässä.

12. TULOKSIEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Katja Suominen on opinnäytetyössään vuonna 2008 käsitellyt aihetta: ”Mä voin sanoa asiakkaalle, että ota yhteyttä diakoniaan, jos mä en pysty enää auttaan”. Hänen tutkimustuloksissa tuli esille että yhteistyö sosiaalityön ja diakoniatyön välillä toteutui tutkimuksen mukaan pääsääntöisesti taloudellisten kysymysten puitteissa (Suominen 2008, 62). Tässä on sama tulos kuin tuli esille tutkimuskysymyksissä Paraisten sosiaalityöntekijöiden kokemasta yhteistyöstä diakoniatyöntekijöiden kanssa, yhteistyö on eniten koskenut raha-asioita. Toinen havainto, mikä tuli esille Katja Suomisen tutkimuksessa oli se, että sosiaalityöntekijöiden käsityksen mukaan diakoniatyöntekijät ovat niitä, joilla on mahdollisuus olla armeliaita, antaa vielä kerran anteeksi (Suominen 2008, 60). Tämä ajatus voi verrata Paraisten sosiaalityöntekijöiden ajatukseen, että asiakkaalla on matalampi kynnys mennä diakoniatuotoimistoon, kun sosiaalityöntekijän luokse, sen takia että sosiaalityöntekijä nähdään liikaa viranomaisena.

Valdemar Kallunki on vuonna 2010 väitöskirjassaan ”Yhteisön ja yhdiskunnan ehdoilla: Seurakuntien ja kuntien yhteistyö vuorovaikutuksen näkökulmasta” tarkastellut seurakuntien ja kuntien yhteistyötä institunaalisen ja vuorovaikutuksen näkökulmasta (Kallunki 2010, 5). Tutkimuksen mukaan kuntien suhtautuminen uskonnon läsnäoloon yhteistyössä ja kuntien tehtävää tukevaan seurakunnan toimintaan oli myönteinen. Kun vertaa tutkimukseen Paraisten sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä yhteistyöstä diakoniatyöntekijöiden kanssa, tulos on myöskin myönteinen. Tuli esille, että diakonia nähtiin täydentäjänä kunnalliseen sosiaalityöhön siten, että diakonialla on ”pehmeämpiä muotoja”, ja se ei ole niin lakien ja säännösten ohjaamaa.. Sosiaalityöntekijät toivovat, että diakoniatyöntekijöillä on aikaa kuunnella ja antaa aikaa asiakkaille, kun heillä ei aikaa ole.

Ulla Jokela on vuonna 2011 tehnyt väitöstudkimuksen aiheesta ”Diakonisen paikka ihmisen arjessa”. Jokelan mukaan diakoniatyössä paikataan ja täydennetään yhteiskunnan aukkoja.

Ja näin -mikä yllättävää- saatetaan sallia hyvinvointiyhteiskunnan purkamis-kehitys (Jokela 2011, 187). Hyvinvointivaltion purkaminen näkyy mm. julkisen sosiaalityön resursoinnin purkamisena (Jokela 2011,192). Tutkimuksen mukaan, diakoniatyöllä ja sosiaalityöllä on paljon yhtäläisyyksiä. Molemmat mm. puhuvat asiakkaista, mitä termiä muussa seurakuntatyössä virallisesti ei käytetä (Jokela 2011,191).Tässäkin löytyy vastaavia ajatuksia kuin tuli esille Paraisten sosiaalityönskentelijöiden vastauksissa. Heidän mielestä diakoniatyöllä on täydentävä rooli kunnalliseen sosiaalityöhön. Molemmissa pyritään auttamaan asiakkaita sekä taloudellisesti että kuuntelemalla heitä. Mutta diakonia-alalla on enemmän aikaa kuunnella ja antaa aikaa asiakkaille. Kun sosiaalialalla ei voi antaa enemmän raha-apua asiakkaalle, asiakkaalla on mahdollisuus käydä diakoniavastaanotolla pyytämässä lisää raha-apua, jos rahat eivät riitä laskuihin. Tällä tavalla diakoniatyössä paikataan ja täydennetään yhteiskunnan aukkoja.

Taina Paananen on tehnyt vuonna 2008 Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksella pro-gradu-tutkielman aiheesta: ”Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä”. Paajanen oli kiinnostunut myös yhteistyöhön liittyvistä toiveista tulevaisuudessa sekä yhteistyön esteistä (Paajanen 2008, 2). Tutkimustulosten perusteella diakoniatyöntekijä kaipasi sosiaalityöntekijästä itselleen yhteistyökumppania, mutta sosiaalityöntekijä ei tällaista kumppania kaivannut itselleen, vaan asiakkailleen.” Sosiaalityöntekijä toivoi diakoniatyöntekijästä oman työnsä paikkaaja ”(Paajanen 2008, 2).

Paajanen toteaa työssään myös sen, että diakoniatyössä asiakasta voidaan auttaa kokonaisvaltaisemmin kuin sosiaalityössä. Tämä Paajasen näkemyksen mukaan joutuu sosiaalityön liian pienistä henkilöresursseista (Paajanen 2008, 44). Näitä tuloksia voi verrata Paraisten sosiaalityöntekijöiden vastauksiin. Heillä on samat näkemykset kun on kysymys aikaresurssista asiakkaille. Heidän mielestä diakoniatyöntekijöillä on enemmän aikaa asiakkaille ja he voivat myöskin auttaa kokonaisvaltaisemmin kuin sosiaalityöntekijät. Heidän mielestä diakoniatyöntekijöillä on mahdollisuus sekä kuunnella, että antaa sielunhoito-apu sekä auttaa raha-asioissa.

Sosiaalityöntekijöillä on vähemmän aikaa asiakkaille kun heidän työssä on suuri painotus raha-asioihin ja henkilöresurssit ovat pienet. Myöskin yhteistyön kannalta näkemys oli samankaltainen, yhteistyö olisi hyödyksi asiakkaille.

13. POHDINTA

13.1 Luotettavuus ja eettisyys

Oman opinnäytetyön osalta panostin luotettavuuteen kuvailemalla tutkimusprosessia mahdollisimman tarkasti (Hirsijärvi ym. 2007, 27). Tutkimuksen suoritin kyselylomakkeilla, jotka lähetin postitse ja sain takaisin nimettöminä kirjekuoreessa jonka olin lähettänyt kyselylomakkeen mukana. Siitä syystä en voinut tietää kuka on milloinkin vastaaja. Luottamuksellisuus on tärkeää, heille oli selvitetty tutkimuksen tarkoitus ja lähtökohdat (Viinamäki & Saari, 2007, 27). Osallistuminen tutkimukseen oli myöskin vapaaehtoista. (Hirsijärvi ym.2007, 25).

Eettisyys sisältyy kaikkiin niihin valintoihin ja vaiheisiin, joita tutkimusprosessi pitää sisällään. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa on ihmisten kunnioittaminen eettisten ratkaisujen takana. Jo tutkimusaiheen valinnassa on mietittävä myös eettisiä näkökohtia (Viinamäki & Saari, 2007, 18).

13.2 Ajatuksiani tämän päivän sosiaali- ja diakoniatyön mahdollisuuksista

Kun ajattelee nykyistä tilannetta ja kehitystä maassamme, niin suuria muutoksia on odotettavissa palvelu- ja kuntarakenteissa. Erityisesti kuntien sosiaali- ja terveyspalveluissa tulee tapahtumaan suuria muutoksia. Uusi sosiaalilaki astui voimaan 2014 joulukuussa (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Lain tarkoitus on mm. vahvistaa asiakkaiden yhdenvertaisuutta ja tiivistää viranomaisten yhteistyötä. Asiakaskeskeisyyttä vahvistetaan.

Rakenteellista sosiaalityötä hyödynnettäisiin yhteiskunnan rakenteista johtuvien ongelmien korjaamiseksi ja ehkäisemiseksi. Lakiluonnos sisältää myös ehdotuksia, joilla parannettaisiin yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden toimijoiden välillä.

Kun on kysymys yhteistyöstä muiden toimijoiden välillä, voidaan tarkoittaa esimerkiksi yhteistyötä kunnan sosiaalitoimen ja diakoniatyön välillä.

Lain tarkoitus oli muun muassa edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta. Nyt tänä päivänä voimme nähdä, kuinka hallitus yrittää leikata sosiaalietuja, jotka koskevat sekä lapsia, nuoria, aikuisia että eläkeläisiä. Tämä saa aikaan turvattomuutta varsinkin työttömille, yksinhuoltajille ja eläkeläisille, joilla on jo valmiiksi vaikeuksia saada rahat riittämään. Tämä tulee ymmärrettävästi johtamaan siihen, että ihmisten pahoinvointi lisääntyy. Avuntarve tulee lisääntymään sekä sosiaalipuolelta että diakoniatyön puolelta. Kun kunnat saavat vähemmän tukea valtiolta mahdollisuudet antaa tukea asiakkaille vähenevät. Tämä johtaa siihen, että enemmän asiakkaita tulee hakeman apua diakoniavastaanotolta. Näyttää siltä, että yhteistyö olisi tarpeen sosiaalitoimen ja diakoniatyön välillä. Ei pelkästään raha-asioiden avustamisessa vaan myöskin ihmisten pahoinvoinnin vuoksi.

Minä sain sen käsityksen, että sosiaalityöntekijöillä ei olisi mitään sitä vastaan, että yhteistyötä diakoniatyöntekijöiden kanssa kehitettäisiin. Siihen vain pitäisi löytää aikaa, kun työaika heillä on kiireinen. Yhteisen ajan lähdyttyä uskon, että olisi mahdollista saada yhteistyöt toimimaan. Tietenkin diakoniatyöntekijöilläkin työtä riittää. Jos olisi mahdollista koordinoita yhteistyötä diakoniatyöntekijöistä, se olisi positiivista. Ei vain kun on kysymys raha-asioita, vaan myöskin kriisitilanteissa, yksinäisyys- ja syrjäytymisasioissa olisi hyvä tehdä yhteistyötä. Sosiaalityöntekijät olivat yhtä mieltä siitä, että diakoniatyöntekijät tekevät hyvää työtä asiakkaiden puolesta. He jopa ajattelivat että diakoniatyöntekijät välillä tekivät sosiaalitoimelle kuuluvaa työtä vaikka se ei heille kuuluisi. Diakoniatyö täydentää sosiaalialan työtä.

Tulevaisuuden haasteiden ja kaikkien yhteiskunnassamme tapahtuvien muutoksien vuoksi, joita tulee vastaan, yhteistyön tärkeys korostuu. Jotta tämä onnistuisi, se vaatii tietenkin aikaa ja motivaatiota ottaa aloite siihen. Toivon että se onnistuisi, kun näkymä yhteistyöhön on positiivinen.

13.3 Oma oppimiseni

Opinnäytetyön kirjoittamisen olen kokenut hyvin vaikeaksi. Se on vienyt paljon enemmän aikaa kuin minä alussa olin ymmärtänyt. Yksi syy varmasti on se, että äidinkieleni on ruotsi. Olen lukenut suomenkielellä kaikki kirjat ja työt, joita olen opinnäytetyöhön tarvinnut. Minulla ei ole aikaisempaa kokemusta tutkimuskirjoittamisesta ja tämä tutkimuskieli on myöskin tuntunut hyvin vaikealta ja varmasti se näkyy minun työssäni.

Analysointia oli myös vaikea ymmärtää ja kirjoittaa. Tähän on varmasti vaikuttanut myös se, että minä valitsin tämän aiheen kurssikaverin kanssa. Molempien puolesta aihe oli haastava, mutta ajattelimme, että yritetään kuitenkin. Sitten kävi niin, että emme yhdessä jatkaneetkaan tätä työtä. Sen vuoksi yksin työn tekeminen on tuntunut vielä vaikeammalta.

Olen kyllä oppinut uusia asioita ja saanut myöskin paljon uutta tietoa tätä työtä tehdessäni. Tietokonetta olen oppinut käyttämään paremmin kun olen joutunut etsimään lähteitä ja materiaalia työhön. Muutkin opintoihini liittyvät koulutyöt olen kirjoittanut tietokoneella. Meillä oli opiskelussa AC-luentoja, jotka myöskin ovat antaneet harjoitusta tietokoneen käyttömahdollisuuksissa. Kielioppia suomenkielessä olen harjoitellut mm. kun olen puhunut kurssikavereiden kanssa ja lukenut paljon suomenkielisiä kirjoja. Olen näin oppinut paljon sosiaalialan historiasta ja sen kehityksestä Suomessa sekä diakonian kehityksestä maassamme. Sosiaalityöntekijöiden toiminnan tunteminen tulee olemaan hyödyksi kun diakonissana varmasti tulen olemaan yhteydessä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Opinnäytetyötä tehdessäni ja sosiaalityöntekijöiden vastauksia lukiessani ymmärsin, että yhteistyö on todella tärkeätä, kun olosuhteet kiristyvät maassamme. Meillähän on yhteisiä asiakkaita, joita me haluamme auttaa.

LÄHTEET

- Heikkilä, Matti & Karjalainen, Jouko. 2000. Vuotoja hyvinvointivaltion turvaverkoissa – kansalaiskeskustelun merkitys suomalaisessa hyvinvointipolitiikassa. – Kirkonkirjat köyhyydestä. Toim. Matti, Heikkilä, Jouko, Karjalainen & Mikko, Malkavaara. Helsinki: Kirkkopalvelut. 212-266.
- Helin, Matti, Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita
- Helosvuori, Riitta, Koskenvesa, Esko, Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Jokela, Ulla 2011. Diakoniatyön paikka ihmisten arjessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Väitöskirja. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27857/diakonia.pdf>
- Julkunen, Raija. 2001. Suunnanmuutos:1990-luvun sosiaalipoliittinen reformi Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, Kirsi 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Kallunki, Valdemar 2010. Yhteisön ja yhteiskunnan ehdoilla: Seurakuntien ja kuntien yhteistyö vuorovaikutuksen näkökulmasta. Helsinki: Teologinen tiedekunta. Väitöskirja. Saatavissa <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21619/yhteison.pdf?sequence=1>

- Kautto, Mikko 2006 (toim.), Suomalaisten hyvinvointi. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Kinnunen, Kaisa (toim.) 2009. Sairas köyhyys – tutkimus sairauteen liittyvästä huono-osaisuudesta diakoniatyössä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:7. Saatavissa [http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/0/045041236F808CEAC22575CB003AB092/\\$file/sairas%20k%C3%B6yhyys%20kirja.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/0/045041236F808CEAC22575CB003AB092/$file/sairas%20k%C3%B6yhyys%20kirja.pdf)
- Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055/1933. <http://sakasti.evl.fi>. Viitattu 25.1.2015
- Kotisalo, Helena 2005. Diakonisen hoitotyön toteutuminen diakoniassa. Diakonian tutkimus 1/2005, 5-18. Saatavissa http://dts.fi/dokumentit/DT_1_2005.pdf
- Kotisalo, Helena & Rättyä, Lea 2014. Diakonissat terveyden edistäjinä. Diakonia-ammattikorkeakoulun B raportteja 58.
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 29.4.2005. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 16.1.2015. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050272>
- Malkavaara, Mikko 2007. Suomalaisen diakoniatyön taustat ja nykytilanne. Teoksessa Latvus, Kari & Elenius, Antti (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirja-paja, 83–121.
- Malkavaara, Mikko 2002. Sodasta laman kynnykselle. Köyhyys ja diakonia hyvinvointivaltiota rakennettaessa. Teoksessa Mäkinen, Virpi (toim.). Lasaruksesta leipäjonoihin. Köyhyys kirkon kysymyksenä. Jyväskylä: Atena-kustannus Oy, 247-248.

Mustakallio, Hannu 2002. Köyhät, sairaat ja kirkko. Suomalaista diakoniaa 1880-luvulta 1940-luvulle. Teoksessa Mäkinen, Virpi (toim.) Lasaruksesta leipä-jonoihin. Köyhyys kirkon kysymyksenä. Jyväskylä: Atena-kustannus Oy, 198–200.

Nikula, Hanna 2014. Väki vähenee, työt lisääntyvät. Sanomalehti Keskipohjanmaa 18.12.2014.

Paajanen, Taina 2008. Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä. Tampereen yliopisto. Tampere. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu – tutkielma. Saatavissa <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80497/gradu03479.pdf?sequence=1>

Rättyä, Lea 2010. Diakoniatyö yksilöllisenä ja yhteisöllisenä auttamisena yhteiskunnallisessa muutoksessa. Kuopio: Kuopion yliopisto. Väitöskirja. Saatavissa http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-951-27-1309-7/urn_isbn_978-951-27-1309-7.pdf

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu 20.12.2014 ja 14.1.2015

Saari, Juho, Kainulainen, Sakari & Taipale, Sakari (toim.) 2013. Hyvinvointivaltion moderneja klassikoita. Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimuksia 38. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Satka, Mirja 1994. I Huolenpidon uudet jaot hahmottuvat. Teoksessa Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. Armeliaisuus, yhteisapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 264-267.

Satka, Mirja 1994. II Sosiaalista työtä lain, moraalien ja kasvatuksen keinoin.

Teoksessa Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. Armeliaisuus, yhteisapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 292.

Satka, Mirja 1994. III Sota-aika- vapaaehtoistyön huipentuma. Teoksessa

Jaakkola, Jouko; Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. Armeliaisuus, yhteisapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 295-299.

Satka, Mirja 1994. IV Hyvinvointivaltion rakentajat. Teoksessa Jaakkola, Jouko;

Pulma, Panu; Satka, Mirja & Urponen, Kyösti. Armeliaisuus, yhteisapu, sosiaaliturva. Suomalaisen sosiaaliturvan historia. Helsinki: Sosiaaliturvan keskusliitto, 306-308, 313-314, 320-321, 321-330).

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014. Finlex – Valtion säädöstietopankki.

Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 16.1.2015

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2013. Viitattu 10.1.2015.

Saatavissa <http://sakasti.evl.fi>

Suomen Kuntaliitto 2014. <http://www.kunnat.net/fi/Sivut/default.aspx>

Viitattu 16.1.2015

Suominen, Katja 2008. Mä voin sanoo asiakkaalle, että ota yhteyttä diakoniaan, jos mä

en pysty enää auttaa. Sosiaalityöntekijöiden käsityksiä diakonian roolista auttamistyössä Turun kaupungin alueella. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä Järvenpää. Diakonia ja Kristillinen kasvatus. Opinnäytetyö.

Saatavissa

http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Jarvepaa2008/d24949Jarvenpaa_SuominenKatja_2008.pdf http://dts.fi/fles/2009/10/DT1_2013.pdf

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2014. Toimeentulo. Viitattu 16.12.2014. Saatavissa <http://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/toimeentulo>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. TEM:n ennusteen mukaan työllisyys heikkenee, vaikka talous kasvaisi. Viitattu 16.12.2014. Saatavissa http://www.te-palvelut.fi/te/fi/nain_asioint_kanssamme/te_palvelut/

Valtionvarainministeriö 2014. Peruspalveluohjelma 2014-2018. VM julkaisuja 14a/2014. Helsinki: Valtionvarainministeriö. Viitattu 18.12.2014. Saatavissa http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20140403Perusp/peruspalveluohjelma_taitto.pdf

Viinamäki, Leena & Saari Erkki 2007 (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteeseen. Helsinki. Tammi

Yeung, Anne-Birgitta 2007. Diakonian ristipaineiden aallokossa? Diakonian työnäky ja suhde hyvinvointivaltioon. Diakonian tutkimus 1/2007. Artikkel

LIITE 1: TEEMAKYSYMYKSET

TEEMAT

Teema 1:

Taustatiedot:

Mikä on sinun koulutustausta ja ammatti?

Kuinka kauan olet ollut töissä tällä alalla?

Teema 2:

Millaisia yhteistyömuotoja sinulla on ollut diakoniatyöntekijöiden kanssa?

Teema 3:

Millaisia kokemuksia sinulla on ollut yhteistyöstä?

Teema 4:

Millä tavalla yhteistyötä voisi kehittää muuttuvassa toimintaympäristössä?

Teema 5:

Mikä on sosiaalityöntekijänä näkemyksesi mukaan diakoniatyöntekijän paikka auttamistyössä?

Teema 6:

Mitä mielestäsi on yhteistä ja mitä eroa työmuotojen välillä on?

Teema 7:

Millaisia odotuksia yhteistyön osalta sinulla on?